

Irland - ett framgångsexempel?

1. IRLAND ELLER ”BERÄTTELSEN DEN KELTSKA TIGERN”	4
1.1 En ekonomi i bedrävligt skick leder till ett lyckosamt koncept	4
1.2 Irland på tapeten	6
1.3 ICTU – Irish Congress of Trade Unions.	7
1.4 Disposition	8
2 IRLANDS EKONOMISKA UTVECKLING	9
2.2 Ränteutveckling	12
2.3 Irland – en internationaliserad ekonomi	13
3 ARBETSMARKNADEN	15
3.1 Arbetsmarknad och migration	15
3.2 Utbildning	19
4. PRISER OCH LÖNER	20
4.1 Inflation i Irland, Sverige och EMU	20
4.2 Löner och inflation i Irland	20
4.3 Lönebildning och inflation	21
4.4 Löner och arbetskraftskostnad	21
4.5 Löner, inflation och produktivitet	24
4.6 Inkomstskillnader i Irland på 1980- och 1990-talet	25
5 IRLANDS PRODUKTION	29
5.2 Forskning och utveckling	30
5.3 Utseendet på industrin	31
6. AVSLUTANDE REFLEXIONER	33
6.1 Orsaker till den irländska tillväxten	33
6.2 Dual ekonomi	34
6.3 Offentliga finanser	35
6.4 Sverige fortfarande rikare än Irland	37
6.5 Olika inflationstakter inom EMU	39
6.6 Arbetslöshet och inkomstfördelning	41

6.7 EMU - möjligt med olika politik	42
6.8 Till sist	43
KÄLLFÖRTECKNING	45

1. Irland eller ”Berättelsen den keltiska tigern”

Efter Irlands självständighet fanns ingen större längtan efter ekonomisk tillväxt i landet. År 1943 uttryckte premiärministern i ett radiotal målsättningen för en självständig gaelisk nation som att materiellt välstånd bara var önskvärt i den mån det möjliggjorde ”a right living” för folket. Ledigheten skulle ägnas åt andliga ting, och folket skulle leva på det sätt som Gud avsett.

År 1958 övergavs det synsättet. Postrevolutionärerna krävde mer än knaper självständighet och man vände sig nu mot Europa och införde frihandel. Jacobsen (1994) beskriver det som att Gud nu ämnade mer välstånd åt irländarna. Industrialiseringen genomfördes med hjälp av två huvudpunkter. För det första introducerades ekonomisk planering, s.k. programmering. För det andra, och kanske viktigaste, gjorde irländarna sig på olika sätt attraktiva för det internationella kapitalet.

Tabell 1 – en jämförelse av ekonomiska indikatorer mellan Irland och Sverige, 1990 och 1999

	Sverige 1990	Sverige 1999	Irland 1990	Irland 1999
Sysselsättningsgrad %	83	76	62	69
Arbetslöshet %	1,7	5,6	12,8	5,6
Bruttoskuld/BNP %	40	60	80	55
BNP/capita \$	20067	21116	14835	22796
FoU/BNP %	2,9	3,7	0,8	1,4
Sysselsatta inom Industrin %	28,9	25,1	28,7	28,5
Real disponibel inkomst 1985 = 100	100	110	100	168
Fattiga 1994 (disponibel inkomst under 50% av nationella genomsnittet)	5,5		20	

1.1 En ekonomi i bedrägligt skick leder till ett lyckosamt koncept

Irlands ekonomi var i ett bedrägligt skick 1987 med hög arbetslöshet och dåliga finanser. På grund av detta möjliggjordes en helt ny politisk kultur. De stora intressenterna – fackföreningarna, regeringen, arbetsgivarna och folkrörelser – har sedan dess slutit överenskommelser för hur ekonomin skall skötas.

Irland styrs sedan 1997 av en minoritetsregering bestående av det borgerliga Fianna Fail (Ödets kämpar) som är landets största parti och ett litet nyliberalt parti, Progressiva demokraterna (PD). De förstnämnda har länge dominerat irländsk politik tillsammans med Fine Gael (Kelternas stam). Båda är konservativa men Fianna Fail är det parti som mest kommit att klassas som småfolkets parti. Bertie Ahern är partiledare sedan 1994.

År 1998 var hälften av alla anställda fackligt anslutna. Inom privat sektor är andelen organiserade lägre. Det finns 68 fackförbund (Nordirland inkluderat). Arbetsgivarnas organisation heter Irländska arbetsgivarfederationen (The Irish Businessmen and Employers Confederation).

Sedan 1987 har regeringen slutit avtal med arbetsmarknadens parter. Det har sedan starten hunnit bli fyra treåriga avtal, varav det senaste hette "Partnership 2000" vilket löpte ut i september 2000 för de offentligt anställda. I dessa samhällskontrakt ingick till en början endast löneöverenskommelser, men de har senare utvecklats till att även innefatta policybeslut. Huvudtanken var att löneökningarna skulle hållas nere genom att löntagarna kompenseras med skattesänkningar.

Överenskommelserna kan, enligt OECD, ha hindrat att den ökade produktiviteten som följt av utländska investeringar, från att tas ut i löner. Om så inte skett hade det varit funnits större risk för undanträngning (Dutch disease) av den inhemska ekonomin, enligt OECD. Detta har till viss del skett men partnerskapsavtalen har troligtvis dämpat undanträngningseffekterna.

Dessutom undveks hysteresis, dvs. en permanent försämring i till exempel arbetslösheten, eftersom insiders på arbetsmarknaden förbands att ta hänsyn till de som stod utanför arbetsmarknaden. Orsaken till detta var att de inte kunde höja sina löner obehindrat. Den ökade efterfrågan på arbetskraft ledde därigenom inte till höga löner som trängde ut outsiders.

1.1.2 Skatter och transfereringar

Ofta nämns de sänkta skatterna i samband med att man talar om låga löneökningar och inflation. Hur ser det då ut?

För ett gift par är de första £9400 helt skattebefriade och upp till £28 000 är skattesatsen 22%. Sambeskattnig tillämpas fortfarande men det är troligt att den kommer att försvinna i framtiden. En ensam person får tjäna £4700 skattefritt och därefter beskattas inkomster upp till £17000 med 22%. För båda dessa grupper gäller dock att endast de med inkomster högre än de som omfattas av skattesatsen 22% inte får några skattefria inkomster. Genom systemet med skattefria inkomster och sambeskattnig finns det därmed stora marginaleffekter i skattesystemet.

1.1.2 Skattekilrar

Den reala arbetskraftskostnaden och reallönerna påverkas av skattekilren, som består av direkta och indirekta skatter. På 1970- och 1980-talet steg skatterna snabbt, vilket ökade skattekilarna. I slutet på 1980-talet uppmärksammades skatternas inverkan på lönebildningen. Parterna var överens om att påverka skattekilren. Inkomstskatten har successivt sänkts som kompensation för de låga löneökningarna. Enligt uppskattningar härrörde en tredjedel av den reala inkomstökningen efter skatt mellan 1987-1997 från skattesänkningar (Honohan, 1999).

Missnöjet med den nyligen lagda budgeten har varit stort. Fackföreningarna kritiserade den för att den inte innehöll tillräckliga satsningar på låginkomsttagarna. Satsningarna i budgeten sades i stället från fackligt håll gynna höginkomsttagarna mest. Detta ledde till att SIPTU, det största fackförbundet, drog sig ur förhandlingarna om ett nytt samhällskontrakt. Efter att budgeten har kompletterats har dock SIPTU gått med på att återuppta förhandlingarna.

Fackföreningsrörelsen har dock gjort klart att de har mycket högt ställda förväntningar på framtida åtgärder som skall gynna låginkomsttagarna.

1.2 Irland på tapeten

Irland har under 1990-talet upplevt en extremt hög tillväxttakt, vilken har fört med sig en hög inflation. Regeringen vill trots detta öka den ekonomiska tillväxten genom skattesänkningar. Detta skulle ytterligare kunna öka inflationstrycket, vilket ses med oro från övriga EMU-länder. Enligt artikel 99 i EU-fördraget är länderna inom EMU skyldiga att betrakta sin ekonomiska politik som en gemensam angelägenhet, och där finns alltså den artikelrättsliga grunden för att Irland borde ta mer hänsyn till hela valutaområdets behov. Det är dock endast för statens budgetunderskott och för statsskulden/BNP som det finns klara regler för vad som inte är tillåtet och formella sanktionsmöjligheter. Om Irland håller sig inom de tillåtna ramarna på dessa områden när de genomför sin finansiella expansion finns inga formella sanktionsmöjligheter mot landet.

1.2.1 Beslutsprocess

Det finns emellertid möjligheter för rådet att lägga rekommendationer för hur ett lands politik bör se ut (Europaparlamentet, 1996). Till varje EMU-land utarbetas kontinuerligt så kallade Broad Economic Policy Guidelines (BEPG). Dessa består dels av allmänna rekommendationer som gäller hela unionen, dels landsspecifika rekommendationer. Det är tänkt att varje land för unionens bästa (artikel 99) skall utforma sin politik enligt dessa riktlinjer. För Irland fanns det klara riktlinjer om att dämpa inflationen i de gällande BEPG som utformades förra året.

För att följa upp rekommendationerna skall länderna inom unionen varje år informera EU-kommissionen om vilka ekonomiska politiska åtgärder som planeras samt hur de allmänna ekonomiska förhållandena i landet ser ut. Därefter ställer EU-kommissionen förslag om åtgärder till rådet, vilket sedan behandlar dessa. Kommissionen har gällande Irland uttryckt oro över risken för överhettning av den irländska ekonomin (EU-kommissionen, 2001). Den riktar särskilt kritik mot de planerade skattesänkningarna.

1.2.2 Straff

Om en medlemsstats politik inte anses förenlig med de uttalade riktlinjerna, eller om ett land stör funktionen av den ekonomiska och monetära unionen, kan rådet ge vad de anser vara nödvändiga rekommendationer. Det land som behandlas får inte självt delta i handläggandet av sitt fall. Om flera länder riskeras att utsättas för kritik finns det dock en risk för att de stödjer varandra för att undvika kritik.

ECOFIN:s rekommendationer till det berörda landet är i regel hemliga; ett offentliggörande kräver en kvalificerad majoritet, men det senare alternativet anses sätta mer press på det land som inte följer riktlinjerna. I fallet Irland har rekommendationerna offentliggjorts, vilket visar vilken betydelse ECOFIN tillmäter frågan.

1.2.3 Trovärdighet

Fallet Irland är betydelsefullt eftersom det är första gången denna process sätts på prov. Om resten av EU inte lyckas disciplinera Irland riskerar ett, i unionens ögon, farligt prejudikat att skapas. Det är knappast troligt att Frankrike eller Tyskland kommer kunna avkrävas lydnad om inte det lilla perifera landet Irland följer rekommendationerna. Avsaknaden av andra

disciplinära åtgärder än grupptryck, för andra frågor än budgetbalans och statsskuld, kan i framtiden visa sig vara en svaghet i hela EMU-projektet.

Fallet Irland visar tydligt på svårigheten för en centraliserad centralbank att verka för prisstabilitet i hela det monetära området. De små perifera staterna kan i stor utsträckning föra sin egen politik när de inte längre har en nationell centralbank som kan verka inflationsdämpande.

1.3 ICTU – Irish Congress of Trade Unions.

ICTU består av 64 fackförbund och har 750 600 medlemmar, varav 215 000 finns på Nordirland. Det är den enda fackliga konfederationen i Irland, och det är i stort sett bara polis och militär som av rättsliga skäl inte kan vara med. Med en aning optimistisk beräkning är 45% av de anställda organiserade.

1.3.1 Sociala partnerskap

Partnerskapsavtalen baseras på ett förslag från kongressen från 1986. Den ekonomiska krisen var huvudorsaken bakom att partnerskapsavtalet kom till stånd. Från fackligt håll var man rädda för att en politik som liknar den som fördes av Thatcher skulle införas även i Irland. Dessutom ville man inte ha den typ av decentraliserad lönebildning som man haft sedan början av 80-talet, utan ett system som tar större hänsyn till sysselsättning och sociala frågor.

I partnerskapet ingår *regeringen, ICTU, lantbrukarorganisationer, arbetsgivarorganisationer* samt 17 olika *frivilligorganisationer*. Frivilligorganisationerna har bara varit med under de två senaste avtalen. Vilka som får vara med och göra sina röster hörda avgörs av regeringen.

Sedan 1987 har man haft fem olika partnerskapsavtal, titlarna antyder vad avtalen innehåller:
1987-1990 Programme for National Recovery
1990-1993 Programme for Economic and Social Progress
1993-1996 Program for Competitiveness and Work
1997-2000 Partnership 2000
2000-2002 Programme for Prosperity and Fairness

Det som rör arbetsvillkor förhandlas endast mellan arbetsmarknadens parter.

ICTU säger sig ha tre olika huvudmål med Nationella partnerskapsavtalen. Dessa är att förbättra *levnadsstandard* (här ingår bland annat förbättrade realinkomster och förbättrad offentlig service samt mer jämlika eller lägre skatter). Att öka den *sociala jämlikheten* (sysselsättning, tillväxt och jämlikhet). Ett tredje huvudmål är att förbättra *löntagares rättigheter* (bättre arbetarskydd, rätt att förhandla kollektivt och högre organisationsgrad).

1.3.2 Facklig strategi och politik

ICTU har inte någon formell koppling till det irländska labour party eller något annat parti. I Irland är inte det största partiet ett arbetarparti som i Sverige. ICTUs medlemmar röstar främst på de två största kristna partierna. Dessutom menar ICTU att man riktar sig till olika partier i olika frågor beroende på när man har gemensamma åsikter i en sakfråga. De säger att man har bra kontakt med alla partier. De menar att det är bra att man inte uppfattas som politisk med

stort P, och jämför med Storbritannien, där facket har starka band till arbetarpartiet och därför var i stort sett maktlösa under den långa tid arbetarpartiet inte hade makten. Manus säger att i Irland är facket starkare än arbetarpartiet. Man skulle kunna säga att klasser i stället enas inom rörelsen i Irland eftersom man täcker in alla kategorier. En nackdel med detta som även företrädarna påtalar är att det blir splittringar inom organisationen. En annat tänkbart problem är att det kan vara svårt att verka som lobbyorganisation eftersom man företräder så många intressen. Men kort sagt ser ICTU det ändå som en styrka att vara ideologiskt flexibel.

Frågan är hur länge ICTUs medlemmar kommer att vara intresserade av att ingå i partnerskapsavtalen. Uppåttrycket på lönerna blir allt högre och löntagarna skulle därför kunna få ut mycket högre nominella löneökningar vid förbundsvisa förhandlingar än vid nationella. Dessutom är Irlands befolkning och därmed arbetskraft väldigt ung. En stor andel av arbetskraften är ny på arbetsmarknaden och minns därför inte hur det var på 80-talets arbetsmarknad. Den genomsnittliga löneökningen för i år är enligt våra värderingar mellan 9-10%, något som antyder att partnerskapsavtalets uttalade mål att hålla nere löneökningarna kanske inte håller längre. Dessutom finns det naturligtvis en brytpunkt där det inte längre är hållbart att sänka skatterna som kompensation för låga löneökningar.

En som vi tycker stor brist i det arbetsrättsliga systemet är att även om man har organisationsfrihet som i Sverige kan arbetsgivaren strunta i att förhandla med de anställda. Det är ett extra stort problem för anställda i multinationella (amerikanska) företag som inte är intresserade av att samarbeta med facket. En skillnad mot övriga Europa är att man liksom i Sverige betonar förhandling mer än lagstiftning.

1.3.3 Kommentarer

Det bestående intrycket från ICTU är hur stor betydelse de tillmätte partnerskapsprogrammen. De är övertygade om att det var nyckeln till framgången, vad vi förstår. Sättet att legitimera avtalen bland medlemmarna är också något som var mycket intressant. Alla medlemmar fick rösta för eller emot avtalet individuellt i respektive fackförbund som sedan tog med sig mandatet ja eller nej till kongressen. Själva omröstningen skedde bland annat genom särskilda arbetsplatsträffar eller poströstning. 1.3 Disposition av denna rapport

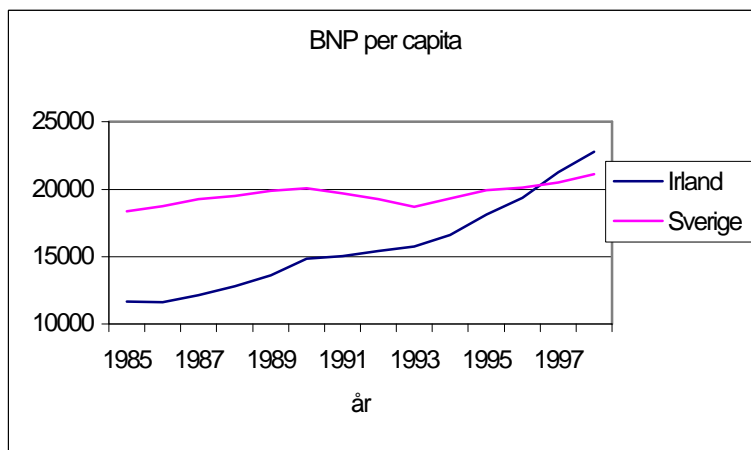
1.4 Disposition

Nedan följer en presentation av delar av Irlands ekonomi. Först ut är en beskrivning av Irlands offentliga ekonomi som följs av en beskrivning av arbetsmarknaden. Därefter tas löner och inflation upp och slutligen produktivitetsutvecklingen.

2 Irlands ekonomiska utveckling

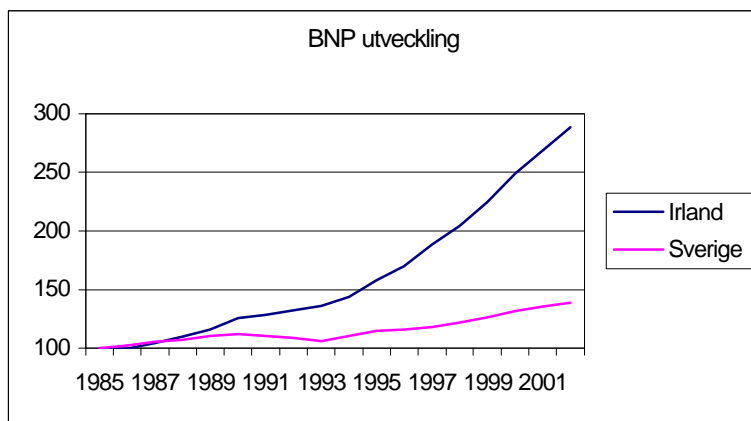
Diagram 1 och 2 nedan visar Irlands BNP utveckling sedan 1985. Ökningen i både BNP och BNP per capita har varit kraftig. Från att ha varit ett av Västeuropas fattigaste länder har Irland på 15 år utvecklats till ett land som mätt i BNP-nivå, ligger på ungefär samma nivå som de flesta andra västeuropeiska länder. Detta har inneburit en kraftig välståndökning mätt i BNP per capita. Det är dock vanskligt att jämföra enskilda länders välståndsnivå på basis av denna siffra.

Diagram 1 – BNP per capita

Källa: Economic Outlook

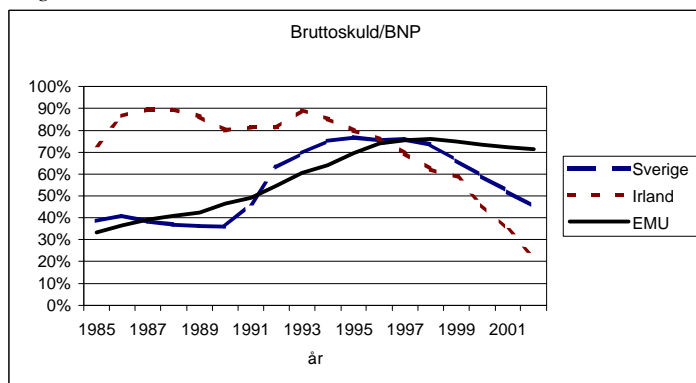
Diagram 2 – BNP utveckling

Källa: Economic Outlook

För Irland är i många fall GNP mer rättvisade än BNP enligt Barry, eftersom de utländska företagen inte lämnar de stora vinsterna i landet – något som BNP-måttet ej tar hänsyn till. Detta visar, på bästa vis, hur levnadsstandarden för befolkningen utvecklas, och detta skulle innebära att välståndsutvecklingen fortfarande varit kraftigt men också att den överskattas i diagrammen ovan.

Diagram 3 – Bruttoskuld av BNP

Källa: Economic Outlook

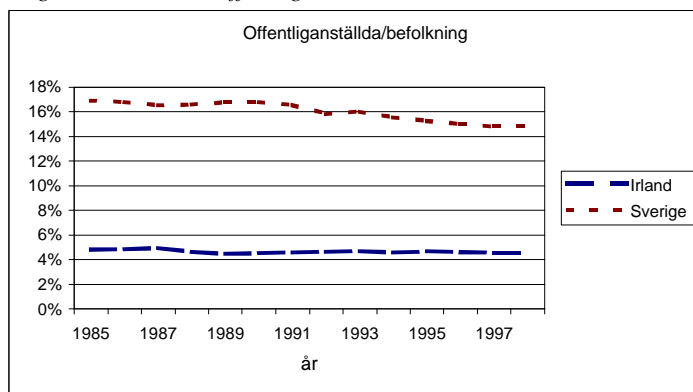
De senaste 10 årens kraftiga tillväxt har reducerat Irlands skuldsättning. Statens skulder har sjunkit från drygt 80 procent av BNP till ca 40 procent av BNP. Den irländska statens skuld i relation till BNP understiger nu EMU-ländernas.

Budgetöverskott har uppstått från 1997 och framåt (OECD economic surveys, table 23 s.87), vilket innebär att skulden också reduceras i fasta tal. Det har medfört en kraftig förbättring av budgetsaldot från första halvan av 1980-talet då irländska staten drogs med kraftiga underskott.

Den minskade skuldsättningen har till övervägande del uppkommit genom en kraftig ökning av BNP. Den höga tillväxten har kraftigt höjt BNP-nivån, medan statsskulden har varit relativt konstant. Det är detta som är huvudorsaken till att statsskulden som andel av BNP har reducerats.

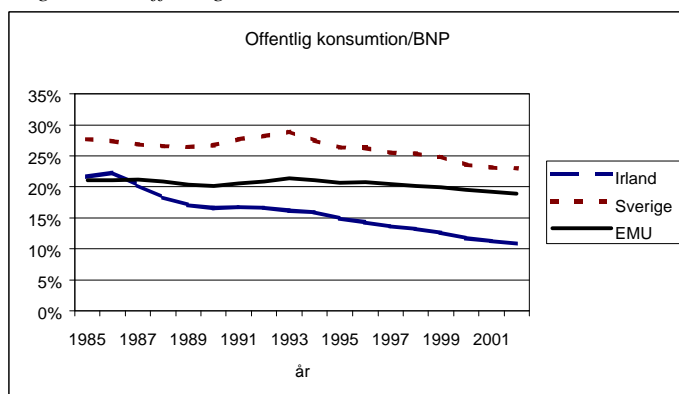
Det finns anledning att tro att reduceringen av statsskulden kommer att fortsätta de kommande åren. Den irländska regeringen prognostiserar överskott i budgeten även kommande år, och genomsnittet för överskottet de kommande tre åren beräknas bli 2,1 procent av BNP. Den genomsnittliga tillväxten i BNI beräknas de kommande tre åren bli 5,75 procent (Irlands utrikesdepartement, 2000). Det är en prognossiffra som överstiger de prognoser som görs för såväl Sverige som för EMU-området (OECD economic outlook).

Diagram 4 – Andelen offentliganställda

Källa: Economic Outlook

Diagram 5 – Offentlig konsumtion

Källa: Economic Outlook

Antalet sysselsatta i offentlig sektor sett i relation till hela befolkningen har varit relativt konstant. Samtidigt bör man veta att sysselsättningsfrekvensen hos befolkningen på Irland har ökat, men dessa har framför allt efterfrågats på den privata sektorn. De offentligt anställda som andel av de sysselsatta har minskat.

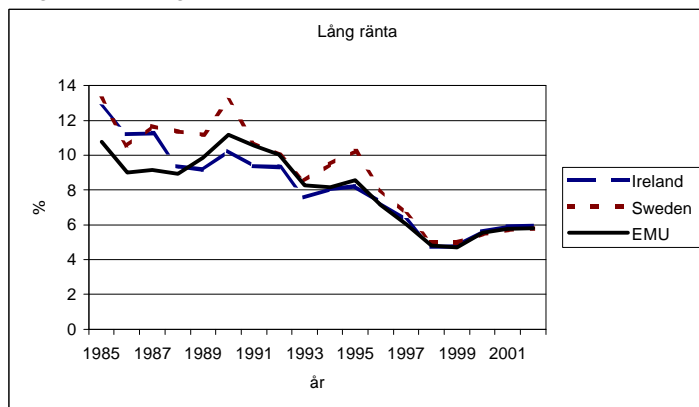
Genom samhällskontrakt mellan den irländska staten och arbetsmarknadens parter har löneökningar växlats mot skattesänkningar. Detta kan vara en orsak till den svaga utvecklingen för den offentliga sektorn, eftersom skattesänkningarna som ingår i samhällskontraktet omöjliggör att den offentliga sektorn expanderar i förhållande till BNP. I föreslagen budget ligger förslag på inkomstskattesänkningar omfattande 104 miljarder kronor, vilket i kombination med budgeterade överskott talar för en fortsatt svag utveckling av den offentliga konsumtionen i relation till BNP (Irlands utrikesdepartement, 2000).

Den offentliga konsumtionens andel av BNP på Irland har sjunkit i förhållande till BNP, men också i förhållande till övriga EMU länder och Sverige. Under 1980-talet sjönk den offentliga konsumtionen också i fasta tal, medan den under 1990-talet har ökat, men inte i samma takt

som övriga ekonomin. Detta innebär att den som andel av ekonomin har fortsatt sjunka. Irland avviker här kraftigt från EMU-snittet och Sverige som haft en mindre minskning av offentlig konsumtion som andel av BNP.

2.2 Ränteutveckling

Diagram 6 – Långa räntan

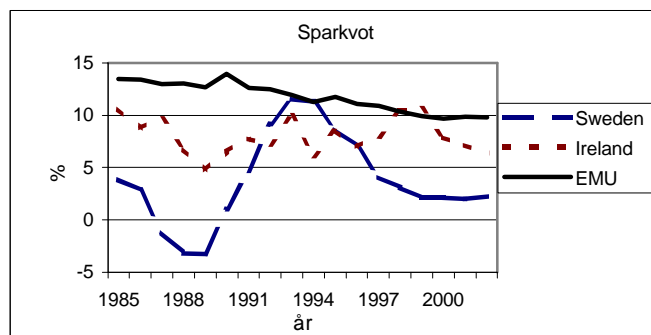

Källa: Economic Outlook

Den långa räntan har under 1990-talet fallit och gradvis allt mer konvergerat med övriga EMU-länder, för att i och med EMU-inträdet harmoniseras fullt ut. Samvariationen mellan de studerade områdena är stor. I den mån Irland avviker, gör man det i huvudsak genom att i huvudsak ha en högre nominell räntenivå, vilket före EMU-anlutning kan berott på att Irland befunnit sig i ett annat konjunkturläge och därmed tillämpad en stramare penningpolitik.

Variationerna för den korta räntan är likartad. Realräntan för Irland är i dag lägre än för övriga EMU-länder, då Irlands inflationstakt överstiger de övriga deltagarländernas i det monetära samarbetet.

Diagram 7 - Sparkvot

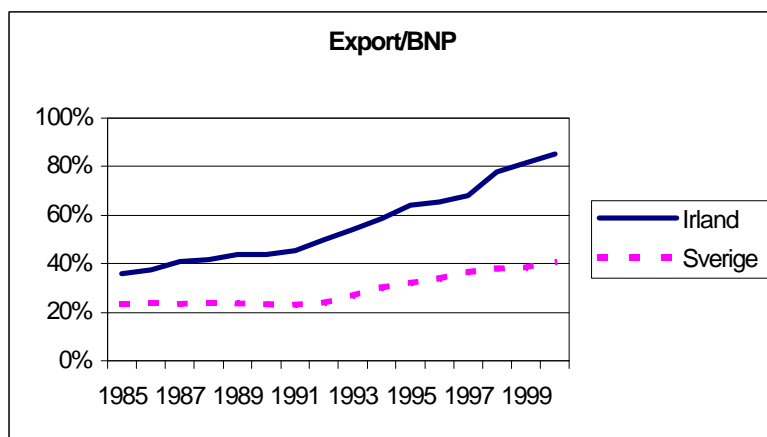
Källa: Economic Outlook

Sparkvoten på Irland har under 1990-talet varierat mellan 7 och 10 procent. Detta är en något lägre nivå än under 1980-talet, då sparkvoten under en stor del av tiden låg på drygt 10 procent. Sparkvotens nedåtgående trend under slutet av den undersökta perioden omfattar till viss del prognosår. Värt att notera är att sparkvoten på Irland, med ett undantag, understiger den inom EMU-området. Det är också anmärkningsvärt att sparandet varit så pass stabilt under hela perioden, då man genomgått en kraftigt positiv konjunkturutveckling vilket kan betyda att befolkningen har en god tro på framtidsutsikterna.

Att Irland trots stark konjunktur har ett högre sparande än Sverige, kan kanske förklaras av att man har en relativt liten grad av offentlig välfärd. Därför ställs krav på en hög grad av privat sparande. Skillnaden mot EMU-länderna skulle kunna förklaras av den lägre realräntan. Den kraftiga ökningen av sparande i Sverige under första delen av 1990-talet var antagligen av tillfällig natur, och hänger samman med den ekonomiska utvecklingen i Sverige under de första åren på 1990-talet. Den avviker kraftigt även från data för tidigare perioder.

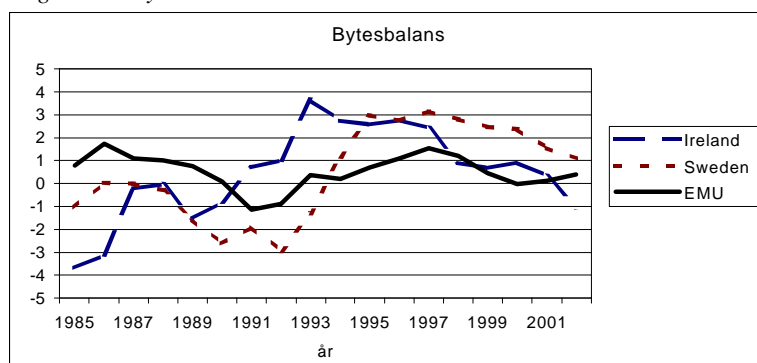
2.3 Irland – en internationaliserad ekonomi

Diagram 8 – Export som andel av BNP

Källa: Economic Outlook

Diagram 9 - Bytesbalansen

Källa: Economic Outlook

Exporten på Irland motsvarar under senare delen på 1990-talet ca 80 procent av BNP. Detta är i jämförelse med övriga Europa en hög andel. Den exportorienterade sektorn är i högre utsträckning än övriga sektorer utlandsägd. Av den totala producerade volymen utgörs ca 65 procent av utlandsägda företag, och var 90 procent av det som de utlandsägda företagen producerar exporteras (OECD economic surveys).

De utlandsägda sektorerna är också mindre kapitalintensiva än den irländskt ägda sektorn; till exempel är Irland den största mjukvaruproducenten i världen (Irlands utrikesdepartement, 2000). År 1996 svarade utländskt ägda företag för 47 procent av tillverkningsindustrins sysselsättning, för svarade för 77 procent av produktionen och 84 procent av exporten (OECD economic surveys s..54).

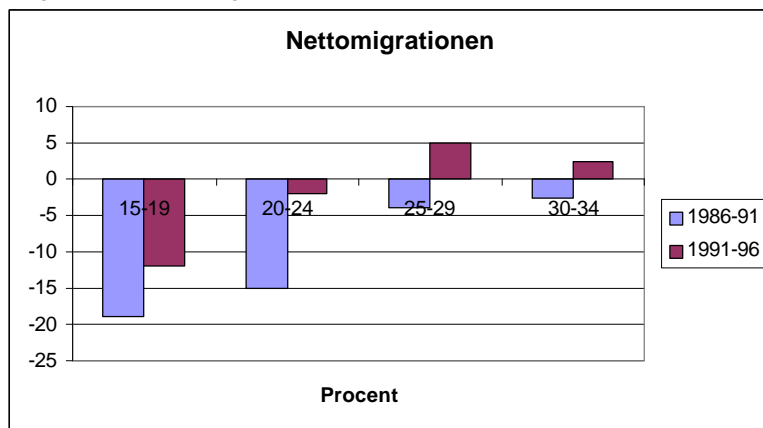
Över 70 procent av den totala exporten går till övriga EU. Storbritannien är den enskilt största mottagaren av irländsk export; exporten till Storbritannien omfattar ca 25 procent av den totala exporten (OECD economic surveys 1999 s. 53-55). Det stora beroendet av handel med Storbritannien och inträdet i den gemensamma europeiska valutan EMU, medför att Irlands känslighet i växelkursförändringar mellan Euron och det brittiska pundet är stor. Detta i kombinationen med fokuseringen på mindre kapitalintensiv näringsverksamhet kan medföra att förändringar i kostnadsläge kan få stort genomslag på sysselsättning och produktion på Irland. Som jämförelse kan påpekas att Sveriges största exportmarknad Tyskland har ca 11 procent av vår samlade export (SCB).

Den svenska exporten har ökat under andra halvan av 1990-talet, vilket sannolikt hänger samman framför allt med kronförsvagning under 1992/93. Detta har också medfört ett kraftigt överskott i bytesbalansen.

3 Arbetsmarknaden

3.1 Arbetsmarknad och migration

Diagram 10 – Nettomigration

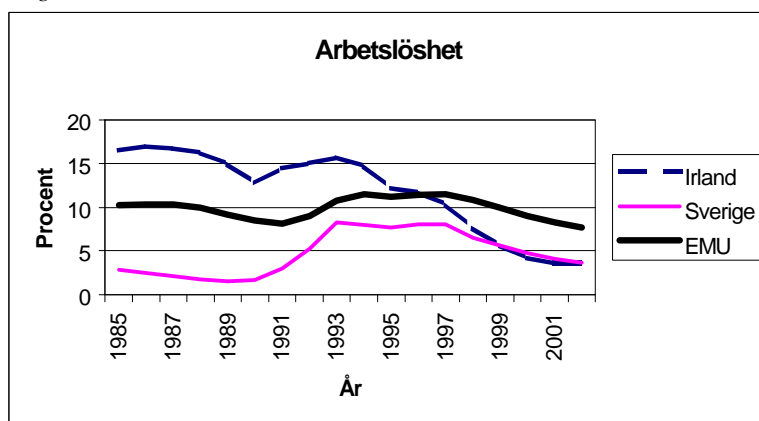
Källa: Walsh, Brendan 1999

Arbetslöshetsstatistiken är inte ett av de bästa måtten för att analysera ekonomin i Irland, eftersom irländarna genom tiderna har i hög utsträckning flyttat när det inte funnits tillräckligt med arbetstillfällen. Troligtvis är därför läget i landet värre än statistiken för arbetslöshet visar. Att irländarna är villiga att flytta samt att många nu flyttar in i landet som lätt kan återvända till sina hemländer, gör att elasticiteten för arbetsutbudet är högre än vad det annars skulle vara (Walsh).

Bland unga var det tidigare de utbildade som flyttade ifrån Irland. Under 1990-talet ökar dock andelen högutbildade bland både dem som flyttar ifrån och dem som flyttar till Irland (Fitz Gerald). Diagrammet nedan åskådliggör migrationen under perioden 1986-1996. Efter 1996 har nettoinvandringen ökat. Under 2000 var nettomigration 20 000 personer; 42 000 personer flyttade in till Irland.

De flesta som migrerar är i arbetsför ålder och kommer att tillhöra arbetskraften (Central Statistics Office, Irland). Arbetskraften bestod 1999 av ca 1,7 miljoner personer. (Det är därför märkligt att litteraturen ofta påpekar att utbudselasticiteten påverkas mycket av migrationen.)

Diagram 11- Arbetslöshet

Källa: OECD

Den irländska arbetslösheten var under flera års tid högre än EMU-genomsnittet. Det var först runt 1997 som Irland fick lägre arbetslöshetsnivå än EMU. Under femton års tid, från 1985 till 2000 har Irland lyckats sänka arbetslöshetsnivån från över 15 procent till ca 4 procent. Uppgifterna om hur många nya arbetstillfällen (netto) som tillkommit under 1990-talet varierar, men den lägsta siffran som uppges i litteraturen är 200 000.

Vilken litteratur? En referens, tack

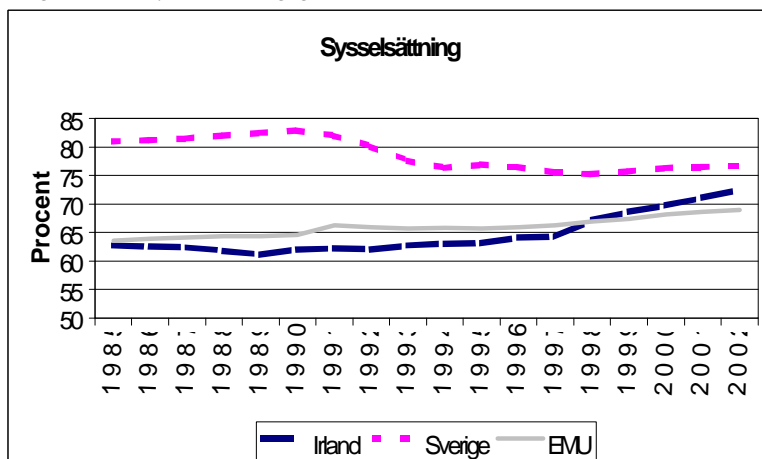
Irland har tillsammans med Italien, Belgien, Portugal och Spanien fler långtidsarbetslösa än korttidsarbetslösa. För Irland är de flesta som ingår i denna grupp äldre och lågutbildade män. Det är även denna grupp som löper störst risk att bli arbetslösa.

Vid långtidsarbetslöshet är det svårt att komma in på arbetsmarknaden igen. De äldre lågutbildade konkurreras ut av unga med högre utbildning. De äldre är nu "outsiders" och de yngre är "insiders". Tittar man på siffror över arbetskraftsutbudet för män så minskar detta under en längre period. Det beror främst på att de långtidsarbetslösa faller ut ur arbetskraftsutbudet, dvs. uppger sig inte vara villiga att ta ett arbete.

Det finns flera olika teorier som vill förklara höga arbetslöshetstal och vad det är som skapar långa arbetslöshetsperioder. Det som ofta sägs vara förklaringen för Irland är att man inte har någon borte parantes i arbetslöshetsersättningen samt att stödet till barnfamiljer är utformat på ett sådant sätt att drivkrafterna inte är tillräckligt starka för att arbeta (Walsh).

I jämförelse med OECD är genomsnittet för ersättningen till arbetslösa låg, 37 procent för Irland och 50 procent för OECD (1995). Det har dock skett en relativ ökning i ersättningsnivåerna under senare år. Walsh menar att det är osäkert hur mycket ersättningsnivåerna och de obegränsade perioderna påverkar arbetslösheten. En viktigare orsak, menar Walsh, är i stället den utdragna lågkonjunkturen under 1980-talet som gjort det svårare för vissa grupper att komma tillbaka in på arbetsmarknaden. En annan tänkbar förklaring till den höga långtidsarbetslösheten i Irland skulle kunna vara att man inte satsar lika mycket på åtgärder och utbildning för de arbetslösa som t.ex. Sverige. Vi har dock inte lyckats finna några uppgifter kring detta.

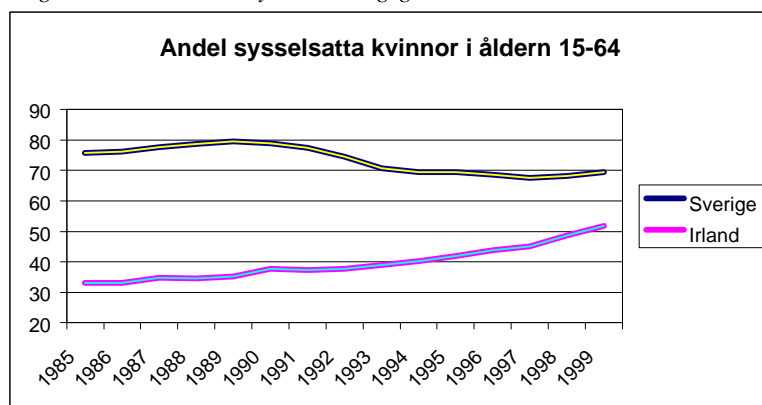
Diagram 12 - Sysselsättningsgrad

Källa: OECD

Sysselsättningen har ökat i Irland och ligger nu över den genomsnittliga EMU-nivån men fortfarande under Sveriges nivå. Med det ökade antalet sysselsatta har försörjningsbördan minskat. År 1985 nådde antalet irländare som varje anställd måste försörja sin kulmen och uppgick till 2,3 personer. 1995 var samma siffra nere på knappt 1,9 personer. Trenden beräknas hålla i sig och ge en försörjningsbörda på 1,25 år 2010 (Sweeney 1998). (Som jämförelse är Sveriges försörjningsbörda är i dag 1,65 och på väg uppåt. (KOLLA!).

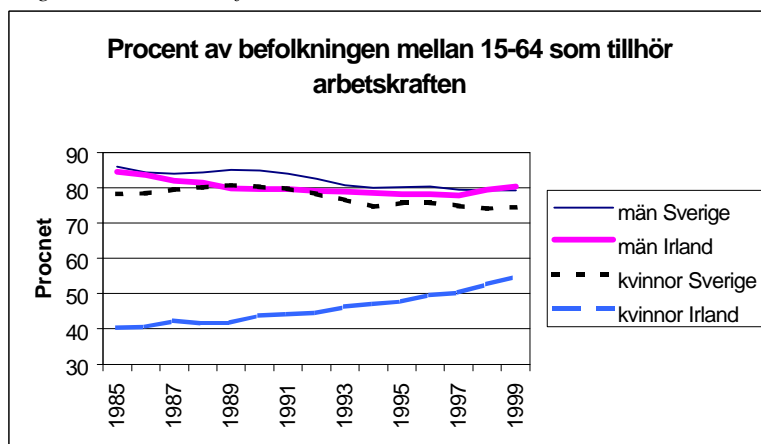
Diagram 13 – Kvinnors sysselsättningsgrad

Källa: OECD 2000 samt egna beräkningar

Den ökade sysselsättningen sägs bero på god ekonomi i allmänhet samtidigt som arbetsutbudet har ökat. Att kvinnor är sysselsatta på arbetsmarknaden anses som något anmärkningsvärt. Allt fler kvinnor ingår i arbetsutbudet och de får lätt arbete pga. deras relativt höga utbildning.

Diagram 14- Arbetskraften

Källa: OECD samt egna beräkningar

Det totala arbetskraftsutbudet har ökat under 1990-talet. Detta beror främst på tre orsaker:

1. Liksom diagrammet ovan visar har kvinnors arbetskraftsutbud ökat. Enligt Walsh beror på en satsning på utbildning, som gjort att fler kvinnor studerar på högre nivå och sedan kommit ut på arbetsmarknaden.
2. Befolkningsstrukturen ser annorlunda ut. Under 1960- och 1970-talen föddes fler barn som nu är en del av arbetskraften.
3. Med den tidigare höga arbetslösheten var det många som flyttade ifrån Irland. Sedan 1995 flyttar färre i åldern 15-24 ut från landet än tidigare; för åldersgruppen 25-34 är det fler som flyttar in än som flyttar ut (1999).

En lag från 1977 förbjuder diskriminering av kvinnor på arbetsplatsen och ger dem även formellt lika villkor som män vid tillsättning av tjänster. Först 1981 kom en lag som ger kvinnor rätt att återvända till sitt arbete efter det att de har fött barn (Utrikespolitiska institutet, 2000).

Irland har alltid haft hög rörlighet, främst till Storbritannien. Det har gjort att utbudselasticiteten varit högre för den irländska arbetskraften än för andra länder. Då tillgången på arbetstillfällen minskat har befolkningen emigrerat. På samma sätt har många flyttat tillbaka från Storbritannien då arbetsmarknadssituationen i hemlandet förbättrats.

Tabell 3 – Den beräknade elasticitet för arbetsutbud (Fitz Gerald, 1999):

1962-1994	1962-1979	1980-1994
4,4	2,6	1,7

Utbudselasticiteten har minskat över tid, vilket antas bero på lönekonvergensen med Storbritannien (se mer om detta nedan).

Arbetsutbudet har ökat för de högutbildade, och många av de högutbildade är kvinnor. Kvinnors utbudselasticitet är hög och därför har även elasticiteten för högutbildade höjts (Fitz Gerald, 1999).

3.2 Utbildning

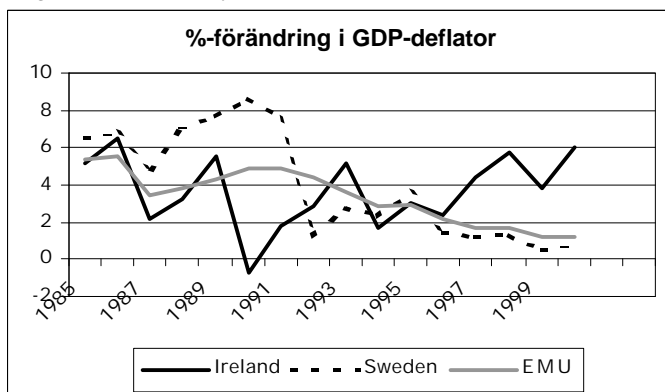
Ökad utbildning hos befolkningen är något ofta nämns för Irland, både i sammanhang som ökad sysselsättning och som ökad produktivitet. På Irland har 21 procent av invånarna eftergymnasial utbildning, precis som OECD-genomsnittet. I Sverige är samma siffra 28 procent. För Sverige har ungefär lika stor andel i varje åldersgrupp eftergymnasial utbildning. För Irland däremot ökar andelen, ju yngre åldersgruppen är. Detta visar att andelen högutbildade troligtvis kommer att öka i Irland. Tyvärr visar inte statistiken andel högutbildade uppdelat på kön.

4. Priser och löner

4.1 Inflation i Irland, Sverige och EMU

Vi använder oss av BNP-deflatorn som mått på inflation. Irland hade en mycket hög inflation i början av 1980-talet men därefter sjönk den brant. I början av 1990-talet hade man till och med deflation. Sedan mitten av 1990-talet har inflationen legat ett par procentenheter över Sverige och EMU.

Diagram 15 – BNP deflator

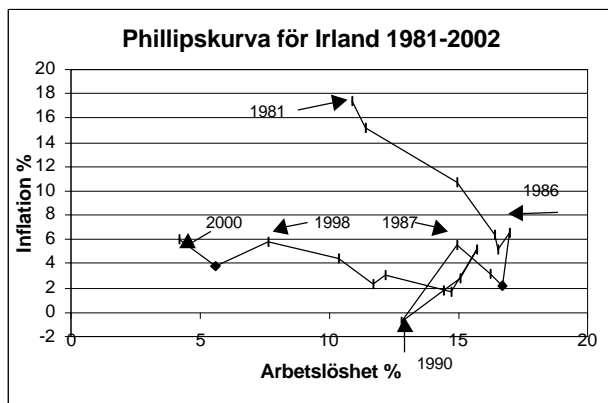

Källa: OECD och egna beräkningar

4.2 Löner och inflation i Irland

Vi har roat oss med att göra en Phillipskurva för Irland genom att plotta arbetslöshet och procentuell förändring i BNP-deflatorn mot varandra. Observationerna sträcker sig från 1981 till 2002.

Diagram 16 – Phillipskurva

Källa: OECD och egen bearbetning

Irland uppvisar ett relativt svagt samband mellan inflation och arbetslöshet. Det finns enligt Walsh (1999) egentligen inget empiriskt bevis för att det existerar en trade off mellan den ökade arbetslösheten och den lägre inflationen under den undersökta perioden. Länken mellan löne- och prisinflation är svagare i en liten öppen ekonomi än i en större.

Vi tycker oss dock finna två olika tendenser i kurvan. Det finns ett samband mellan 1981 och ungefär 1986, där det tycks existera en trade off mellan arbetslöshet och inflation. Det finns också en linje från ungefär 1994 till i dag där kurvan förskjutits inåt. Arbetslösheten har minskat kraftigt, medan inflationen bara ökat marginellt.

Att tolka något om jämviktsarbetslöshet utifrån den här kurvan är kanske väl djärvt, men vi tycker oss ändå se att man under 1990-talet fått ner arbetslösheten utan att inflationen ökat, och jämviktsarbetslösheten tycks därför ha förskjutits nedåt/inåt. Frågan är hur kurvan ser ut i framtiden. Kanske återgår den nu till en tydlig trade off mellan arbetslöshet och inflation, fast närmare origo.

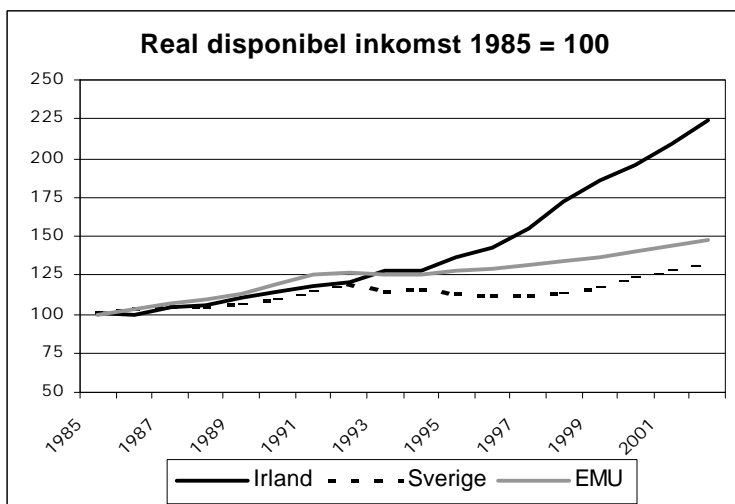
4.3 Lönebildning och inflation

År 1987 var Irlands BNP per capita 59 procent av EMU-genomsnittet, i stort sett samma som 1960. År 1997 var BNP per capita 88 procent. Att det gick så mycket bättre för Irland 1997 än 1960 brukar bland annat förklaras med de modesta löneökningarna och den stabilitet man haft på arbetsmarknaden under det senaste årtiondet.

En överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter ledde till central lönesättning med låga löneökningar och sänkta skatter som kompensation. Mellan 1987 och 2000 sattes de inhemska lönerna inom fyra treåriga sociala partnerskapsprogram. Enligt Honohan (1999) blev programmen genomförbara tack vare samförstånd på arbetsmarknaden, och samförståndet fördjupades sedan med hjälp av programmen.

4.4 Löner och arbetskraftskostnad

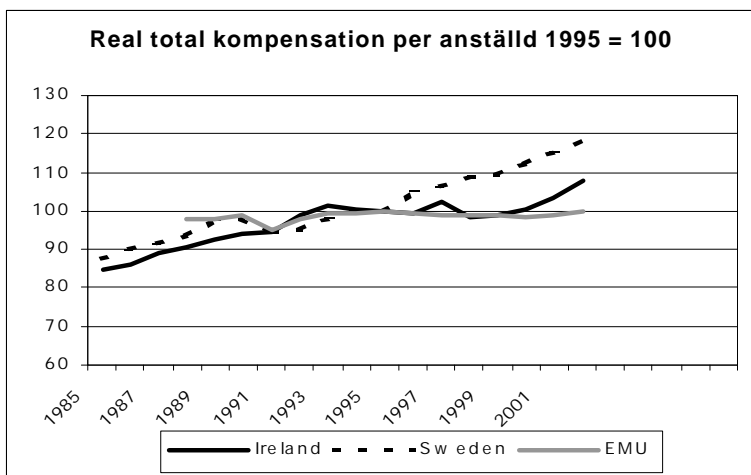
Diagram 17 – Real disponibel inkomst

Källa: OECD

I diagrammet ovan ser vi hur löner och arbetskraftskostnader utvecklats. Reallönerna har stigit för både Sverige, Irland och EMU sedan 1985, men Irland har haft den i särklass starkaste ökningen av disponibla realinkomster. Däremot har den reala totala kompensationen per anställd inte ökat mer än i Sverige eller EMU, men under 2000 tycks även detta mått få ökad fart.

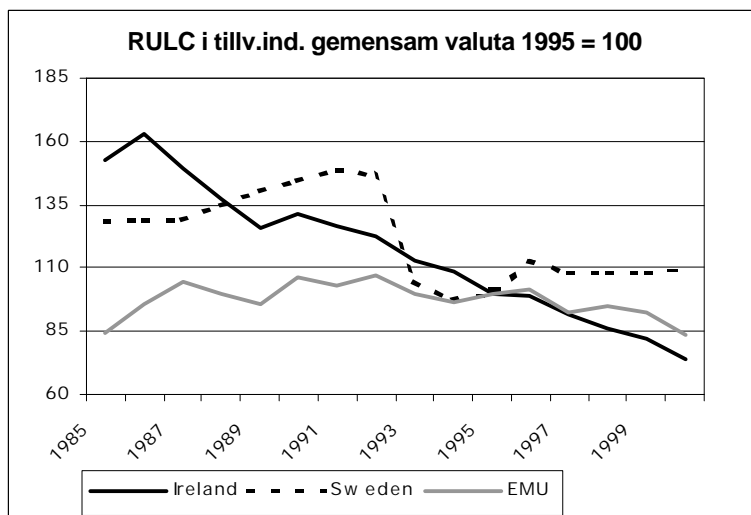
Diagram 18 –Kompensation per anställd

Källa: OECD

Kanske kan överenskommelsen med skattesänkningar i stället för löneökningar förklara varför de reala disponibla inkomsterna har stigit så mycket brantare än den reala kompensationsen per anställd. Betyder i så fall Irlands ökning under det senaste året av real total kompensation per anställd att man är på väg att överge överenskommelsen om låga lönelöft? (se diagram 19).

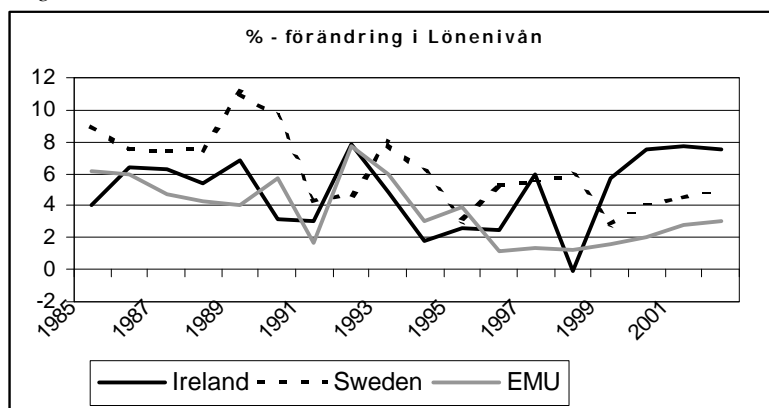
Diagram 19 - Relativ arbetskraftskostnad per enhet

Källa:OECD

Arbetskraftskostnaden per enhet mäter löner och sociala avgifter i relation till reala BNP. Den relativa arbetskraftskostnaden är justerad för växelkursförändringar och är därför ett bättre mått för jämförelser mellan länder än andra mått som även har växelkursförändringar inbakade. Arbetskraftskostnaden per enhet har sjunkit i en jämnare takt i Irland än i Sverige, där utvecklingen gått i trappsteg. Irlands trend är väldigt tydlig. Den starka produktivitetstillväxt man haft gör att kostnaden sjunker kontinuerligt. EMU:s arbetskraftskostnad har i stort sett inte sjunkit alls.

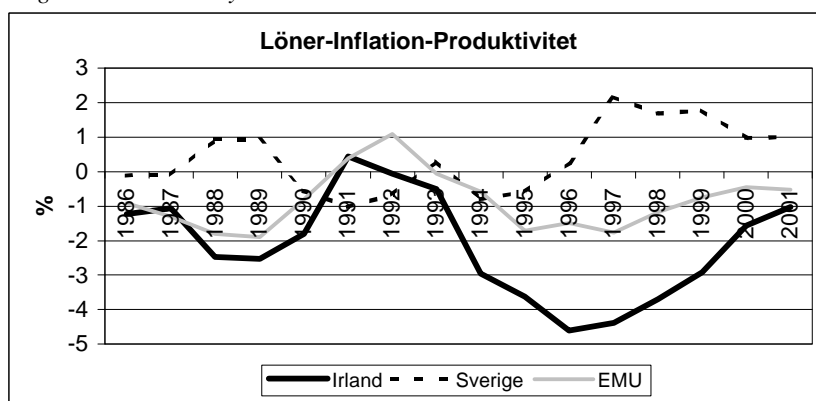
Diagram 20 – Lönenivå

Trots att Irland haft en högre inflation än Sverige och EMU har Irland inte haft högre löneökningar sedan början av 1980-talet. I prognosen lägger sig dock Irland en bit över Sveriges prognos för löneökningstakt.

4.5 Löhner, inflation och produktivitet

Diagram 21 – Löneutrymme

Källa: OECD samt egna beräkningar

Diagrammet ovan visar differensen mellan löner samt inflation + produktivitet. Enligt teorin skall reallöneökningarna vara lika stora som produktivetsökningarna, och om produktivetsökningarna inte tas ut i löneökningar finns det ett ökat utrymme för vinster.

Sedan 1992 har Irland inte utnyttjat de stora produktivetsökningarna till löneökningar. Eftersom vinsterna till största delen genereras i de utländska företagen och Irland har extremt låga vinstskatter har den ökade produktiviteten till största delen gynnat utländska intressen. Viktigt att poängtera är dock att sysselsättningen ökat, vilket har gynnat löntagarna.

Genom en ökad sysselsättning kan ett ökat välstånd skapas även om lönerna ökar långsammare än vinsterna. Det finns således i Irland ett stort potentiellt utrymme för löneökningar. Partnerskapsavtalen har hindrat denna utveckling och i stället gett löntagarna skattesänkningar som kompensation.

4.6 Inkomstskillnader i Irland på 1980- och 1990-talet

De flesta anser att löneskillnaderna i Irland minskade något mellan 1987 och 1994 (Förster et al. 2000, Callan och Nolan 1999, Vogel 1997) Vad berodde minskningen på? Den starkt centraliserade lönebildningen inom ramen för partnerskapet kan ha lett till mindre inkomstskillnader – dels på grund av centraliseringen i sig, dels på grund av att löneökningarna var små. Det finns dock tecken som tyder på att den starka efterfrågan på högutbildad arbetskraft ledde till en omfattande löneglidning utöver avtalen (Callan och Nolan, 1999).

Den förklaring som ligger närmast till hands är naturligtvis den ökade sysselsättningen. Den förklaringen stöds också av OECD:s undersökning där inkomstklyftorna för pensionärer faktiskt har ökat, samtidigt som inkomstklyftorna totalt och för den arbetsföra befolkningen minskat (Förster m.fl., 2000).

Tabell 6 - Jämlikhet och fattigdom i Irland, Sverige och EU 1994

	Irland	Sverige	EU 14
Inequality of net earnings (Gini coeff) 20-84 years of age	0,676	0,521	
Inequality of net earnings (Gini coeff) 20-64 years of age	0,636	0,416	
Inequality of adjusted disposable income (Gini coeff) 20-84 years of age	0,255	0,242	
Adjusted disposable income below 50% of national average (%households)	20	5,5	15,3
Adjusted disposable income below 50% of EU average (%households)	28,3	5,9	16,2
Adjusted disposable income above 200% of national average (%households)	6,3	3,1	5,9
Adjusted disposable income above 200% of EU average (%households)	3,4	2,8	6,6
Trends in income inequality in the 90s	decr	Incr	

Källa: Vogel 1997

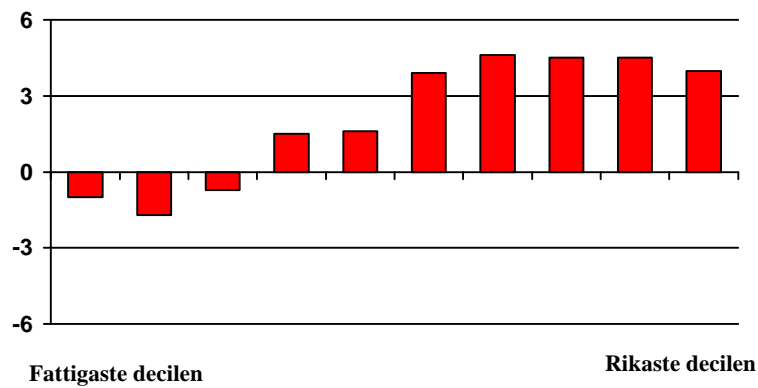
Bland OECD-länderna var det endast USA som hade en högre ginikoefficient än Irland under det sena 1980-talet. Om vi ser på undersökningen från 1994 blir bilden av Irlands relativa ojämlikhet en annan. Nu har bl.a. Spanien, Portugal och Storbritannien en högre ginikoefficient. Därmed inte sagt att ojämnheten i inkomstfördelning minskat kraftigt för Irlands del, utan det är snarare skattningarna för de andra länderna som ökat (Callan och Nolan, 1999).

Vad har hänt sedan 1994? De färskaste siffrorna har ESRI (The Economic and Social Research Institute), ungefär motsvarande vårt Konjunkturinstitut. Den ökade sysselsättningsgraden har medfört att inkomsterna har stigit dramatiskt sedan 1987. Ökningen har dock inte varit lika stor för alla, inkomstspridningen har enligt ESRI ökat. Dessutom har de genomförda skattereformerna pådrivit denna utveckling genom att de gynnat höginkomsttagarna mest. De som har lägst inkomster har haft lägre procentuella inkomstökningar än de med höga inkomster. Diagrammet nedan visar förändringen i disponibla inkomster mellan 1994 och 1998. Det visar tydligt att de tre fattigaste decilerna

haft en negativ inkomstutveckling medan mönstret är det motsatta för de övriga sju. Detta visar på att inkomstskillnaderna ökar i Irland.

Diagram 22 – *Disponibel inkomst*

Procentuell förändring i disponibel inkomst 1994-98

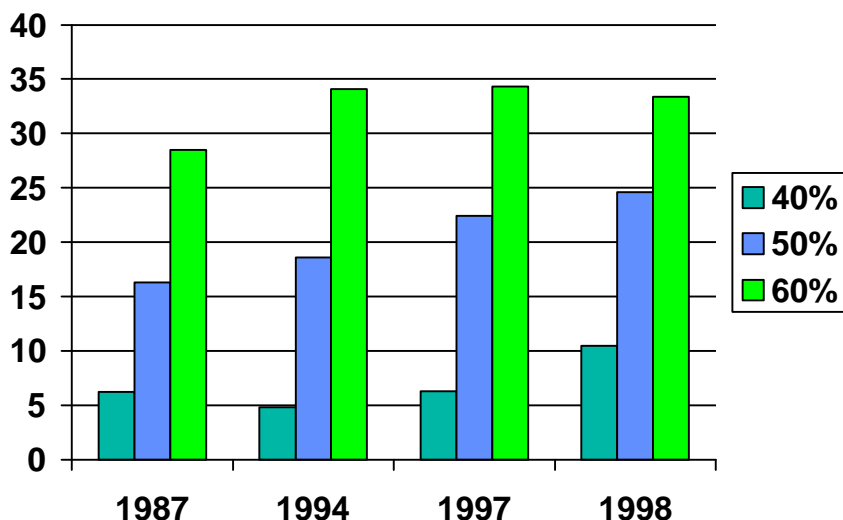

Källa: ESRI

Om istället andelen som har inkomster under 40 till 60% av medelinkomsten framträder ett tydligt mönster av vidhållna inkomstskillnader. Sedan 1987 har i stort sett ingenting hänt vad gäller andelen som har låga inkomster.

Diagram 23 – *Fattiga*

Andelen hushåll med inkomster under 40-60% av medelinkomsten

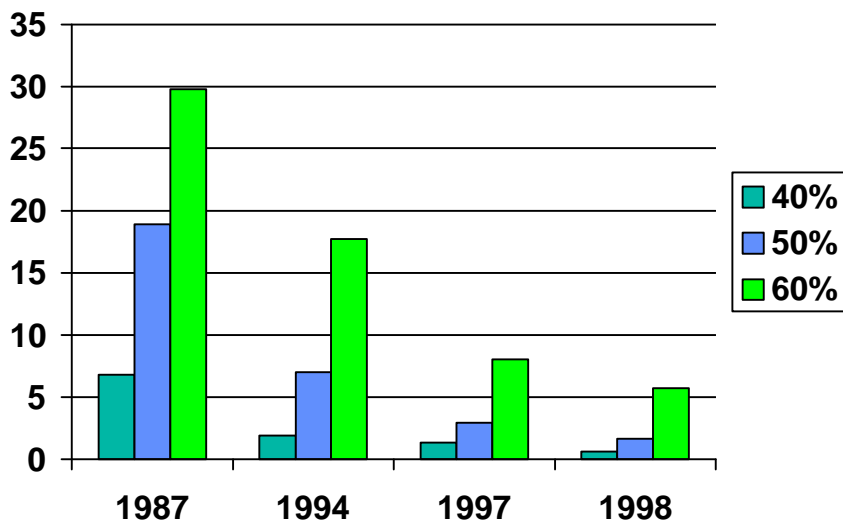

Källa: ESRI

Om ett absolut fattigdomsmått istället används är minskningen i fattigdom tydlig. Om man istället inkomstnivåerna sätts till samma nivå som 1987 kan ett tydligt mönster i minskande absolut fattigdom ses. Färre och färre ligger under de nivåer som de fattiga gjorde 1987.

Diagram 24 – Fattiga jämfört med 1987

Andelen personer med inkomster under 40-60% av 1987 års medelinkomstnivåer

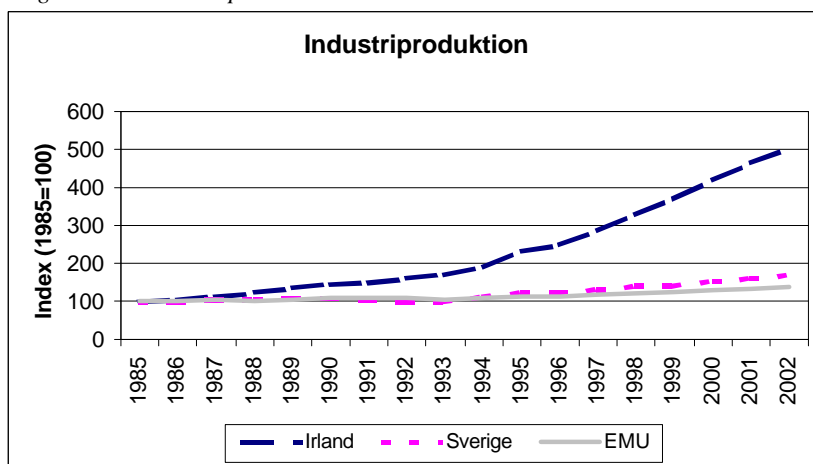
Källa: ESRI

De som inte hade råd med sådant såsom nya kläder, två par skor samt en varm jacka har minskat från 33% 1987 till 13% 1998. Sammanfattningsvis kan därmed sägas att den relativa fattigdomen på Irland ökar medan den absoluta minskar. Kyrkans välgörenhetsinstitution i Irland säger att det finns fler fattiga och växande drogproblem och fler som lever utanför samhället. Klyftorna växer dessutom mellan stad och land eftersom den ekonomiska utvecklingen främst gynnat Dublin. Enligt den näringspolitiska myndigheten Enterprise Ireland ökar skillnaderna i regionala inkomster.

5 Irlands produktion

Det finns ingen rubrik 5.1

Diagram 25 – Industriproduktion

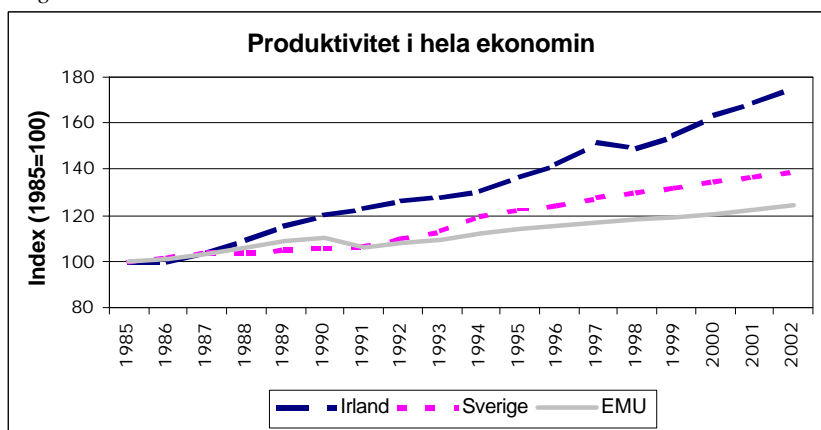

Källa: OECD samt egna beräkningar

Diagrammet ovan visar att Irland haft en mycket positiv utveckling när det gäller industriproduktionen; sedan 1985 har landets industriproduktion femdubblats. Sverige har haft en något bättre utveckling än EMU men endast en 50-procentig ökning. OECD förklarar den irländska produktionsökningen främst med ökningen av arbetsdeltagande snarare än produktivitetsoökningar. Som kunde utläsas av diagram 12 har Irlands sysselsättningsgrad ökat under hela 1990-talet. Det är framför allt kvinnornas deltagande som har ökat (se diagram 13).

Även om produktiviteten i den irländska ekonomin har ökat mycket (se diagram 24), har den inte ökat lika snabbt som industriproduktionen.

Diagram 26 - Produktivitet

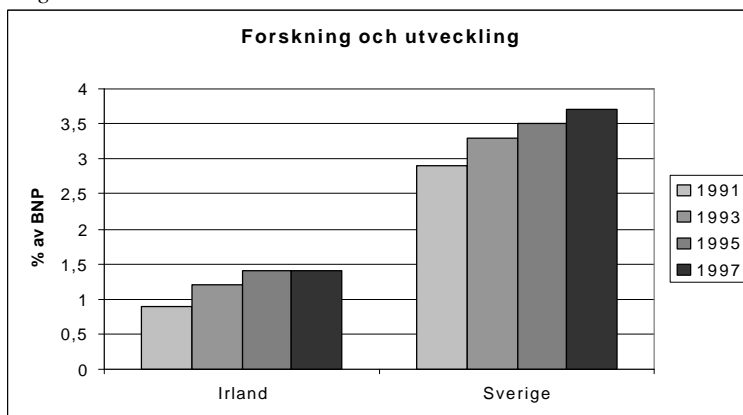

Källa: OECD samt egna beräkningar

Produktiviteten i den irländska ekonomin har ökat betydligt mer än i resten av EMU sedan 1985. Sverige har haft en bättre utveckling än EMU men har inte lika bra som Irland. Det är enligt OECD främst de utländska företagen som bidragit till produktivitetstökningen. De stod 1996 för mindre än hälften av anställningarna inom tillverkningsindustrin men för 2/3 av den totala produktionen inom sektorn. De irländska företagen är i regeln mindre än de utländska och generade bara 1/6 så stora vinster per anställd inom industrin 1996. I Sverige var 25 procent av arbetskraften inom tillverkningsindustrin anställd av utländska företag (NUTEK, 1999). Andelen utländska företag av det totala antalet företag i tillverkningsindustrin utgör dock endast 2 procent i Sverige.

5.2 Forskning och utveckling

Diagram 27 - FoU

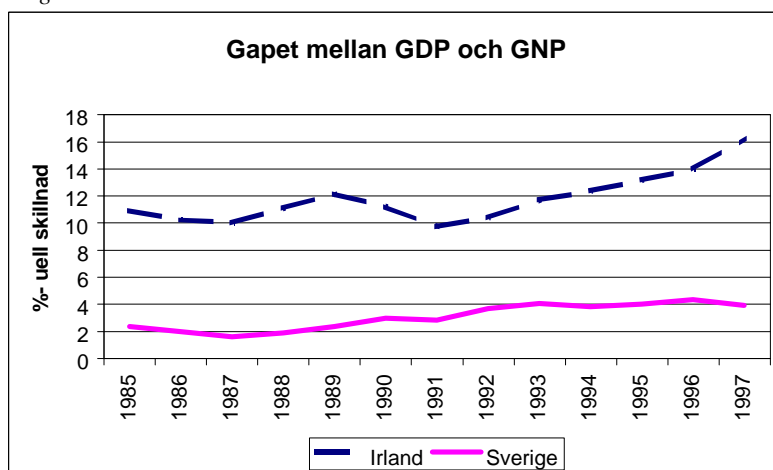
Källa: OECD

Sverige har under hela 1990-talet haft en högre relativ nivå på forskningsresurserna. Till skillnad från Irland har Sverige haft en kontinuerlig ökning av de resurser som läggs på forskning och utveckling varje år. En markant högre andel av den irländska varuexporten utgjordes 1996 av högteknologiska produkter – 43 procent jämfört med Sveriges andel på 20 procent.

Trots detta ligger landet efter Sverige när det gäller forskning och utveckling som andel av BNP. När det gäller andelen högskoleutbildade var den 28 procent i Sverige och 21 procent i Irland 1998. Det finns således ett klart avstånd mellan länderna när det gäller utbildningsnivå. Detta medför att Sverige borde ha en högre produktivitet än Irland. En del av produktivitetsoökningen i diagram 23 kan förklaras av att Irland under de senaste åren radikalt ökat utbildningsnivån hos befolkningen.

5.3 Utseendet på industrin

Diagram 28 –GDP och GNP

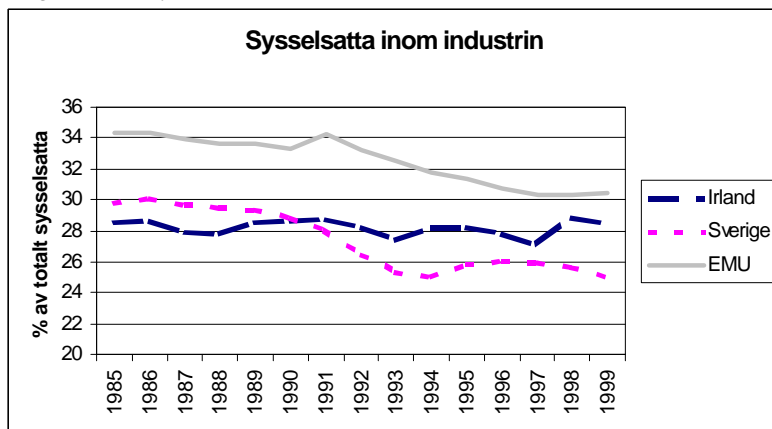

Källa: OECD samt egna beräkningar

GDP innefattar värdet av alla varor och tjänster producerade i ett land under ett år. GNP innefattar värdet av alla varor och tjänster producerade av ett lands medborgare under ett år. GDP har under hela den studerade perioden varit större än GNP i både Irland och Sverige. Detta innebär att det produceras mer inom landets gränser än vad landets medborgare gör.

En förklaring till detta är att utländska företag har sin produktion i landet och att vinsterna inte nödvändigtvis stannar där. Den stora ökningen i differens som Irland uppvisar tyder på ett stort utländskt ägande av de resurser som produceras där. Av den totala produktionen mätt i värde produceras 2/3 i utländska företag 1996. Det stora beroendet av utländska företag kan ses som en fara för ekonomin, enligt OECD. Det finns en betydande risk för undanträngningseffekter av det inhemska näringslivet. Stabilitetspakten har dock lyckats minska riskerna för detta (se avsnitt 1.1).

Diagram 29 – Sysselsatta inom industrin

Källa: OECD

Andelen sysselsatta inom industrin har för såväl EMU som Sverige minskat sedan 1985. Irland däremot har hållit sig på en jämn nivå och har därigenom fått en högre relativ industrisysselsättning än Sverige. En av förklaringarna till detta kan vara att servicesektorn inte expanderat på samma vis som i andra OECD-länder. Den irländska servicesektorn utgör dessutom en relativt liten del av ekonomin. Dess andel av det totala förädlingsvärdet ligger i Irland på cirka 55 procent medan Sverige ligger 10 procentenheter högre.

Sedan 1990 har inte servicesektorns andel av det totala förädlingsvärdet ökat utan legat på en stabil nivå. Jordbruket sysselsätter fortfarande hela 8,6 procent av arbetskraften medan motsvarande siffra för Sverige är 2,6 procent.

6. Avslutande reflexioner

En studie av Irland väcker främst två intressanta tankar ur svensk synvinkel.

- Vilka är orsakerna till Irlands starka ekonomiska tillväxt?
- Skall Sverige försöka kopiera ”den keltiska tigern?”

Dessutom är Irland intressant i ett EMU-perspektiv eftersom landet agerar på ett sätt som Sverige skulle kunna tänkas göra vid ett medlemskap. Är det möjligt att föra en avvikande ekonomisk politik i förhållande till övriga EMU-området och i förlängningen ha olika inflationstakter inom EMU?

Detta är några av de frågor vi ämnar besvara i denna avslutning.

6.1 Orsaker till den irländska tillväxten

Hur skall man sammanfatta det irländska exemplet? Vi anser att det främst är fyra faktorer som förklarar det irländska undret. De två senare har spelade huvudrollen under åren innan EMU-starten. Därefter kom de två första faktorerna in i bilden och har påverkat i positiv riktning tillsammans med de två senare.

1. När man studerar ett lands utveckling skall man alltid börja med växelkursen. Växelkursen i EMU, som Irland tillhör, är jämfört med viktiga handelspartners som USA ca 15 procent lägre än vid EMU:s bildande för 2,5 år sedan. Dessutom var den irländska växelkursen samtidigt undervärderad vid inträdet i EMU. Enligt irländska riksbanken var undervärderingen omkring 10-15%. Därigenom hade landet en fördel gentemot de andra länderna i EMU. Irland hade i utgångsläget en betydande kostnadsfördel jämfört med USA samt mot övriga Europa.

2. Irland har en extremt expansiv penningpolitik genom negativ realränta. Det följer av att växelkursen är låst inom EMU. Irland hade 2000 6 procents inflation och en ränta som bestäms av ECB vilket innebär 5 procent och således en reallränta på - 1 procent. Räntorna för huslån ligger omkring 6% och räntan för vanliga irländare är därmed omkring 0.

- En negativ realränta leder till en kraftig värdeökning av fastigheterna. I Dublin har huspriserna fördubblats på några år. Samtidigt sker en kraftig ökning av hushållens krediter. När inflationstaken kommer ner finns en risk för att fastighetsvärdena krymper och med dem risk för en finansiell kris. Situationen liknar i mångt och mycket den som rådde i Sverige och Norge i slutet av 1980-talet med en låg realränta och kraftigt stigande fastighetspriser. Frågan är om Irland är på väg in i en liknande kris som blev följden i dessa länder.

3. Irland har haft betydande lediga arbetskraftsresurser och en ung befolkning vilket inneburit ett nytillskott av välutbildad arbetskraft. Dessutom har en återinvandring av irländare som tidigare utvandrat skett och denna invandring sker utan kostnader eftersom alla kan engelska och är inte främmande den irländska kulturen. Omvandlingen från ett jordbrukssamhälle till tjänstesamhälle frigjorde mycket arbetskraft.

4. Det sociala partnerskapet har tidigare inneburit att skatterna sänkts i utbyte mot löneåterhållsamhet. Avtalen har medfört att vinstandelen hållits nere, att inkomstskillnaderna stigit samt att skatterna sänks istället för att bygga ut infrastrukturen eller de sociala välfärdssystemen. Partnerskarpsavtalen riskerar dock att bryta samman eftersom löneökningarna i år beräknas ligga på 8-9 procent. Dessutom är vissa grupper mycket missnöjda med det de fått ut av de tidigare avtalen och kräver kompensation, detta gäller särskilt de offentligt anställda. Eftersom det främst är de offentligtanställda som är med i facket har samarbetsavtalen tjänat till att begränsa deras löneökningar. När de kräver kompensation för det de tappat gentemot den privata sektorn riskerar samförståndsandan att spricka.

Irlands tillväxt har varit utbudsdriven både genom den betydande arbetskraftsreserv som funnits samt tillförseln av utländskt kapital. Skatteregler för utländska företag är och har varit mycket förmånliga vilket inneburit en hög investeringstakt i näringslivet.

Således är orsaken till Irlands ekonomiska framgång en undervärderad växelkurs och expansiv finans- samt penningpolitik. Framgångarna har inneburit att optimismen inför framtiden är mycket stor, främst bland de unga som inte har tydliga minnen av tidigare fattigdom. Utbildningsnivån anges ofta som en förklaring till utvecklingen men utbildningsnivån är som genomsnittet i Europa.

6.2 Dual ekonomi

Den irländska ekonomin är i mångt och mycket en dual ekonomi uppdelad i de utländska och inhemska företagen. De förra är betydligt större, produktivare och mer exportinriktade än de senare. 1999 arbetade 46% av de anställda inom tillverkningsindustrin i utländska företag som endast utgjorde 15% av det totala antalet tillverkningsföretag.

Irland har en extremt låg bolagsskatt på 10% som dock kommer att höjas till 12,5% 2003. Denna höjning är påtvingad av EU som ansåg att Irland snedvred konkurrensen om direktinvesteringarna allt för mycket. Den låga bolagsskatten innebär att utländska företag får starka drivkrafter att investera i Irland. Dessutom finns det incitament för företagen att ta ut vinster gjorda i andra länder för beskattning i Irland. Förutom bolagsskatterna har en rad andra stöd inrättats för att uppmuntra direktinvesteringar i landet. Det gäller främst olika former av anställningsbidrag men också stöd till FoU. Dessa stöd samt den låga skattesatsen gäller inte för de irländska företagen. Detta innebär att det är en dual ekonomi där konkurrensfördelar för de utländska företagen innebär att dessa tränger undan de inhemska företagen. Detta förstärks av att de irländska företagen har en lägre produktivitet.

Skatteförmåner skapar en snedvridning av ekonomin. Pengar från EU har använts för att med omfattande industripolitiska insatser stödja den övriga industrin. Detta har således inneburit att de övriga EU-länderna har subventionerat Irlands investeringskonkurrens.

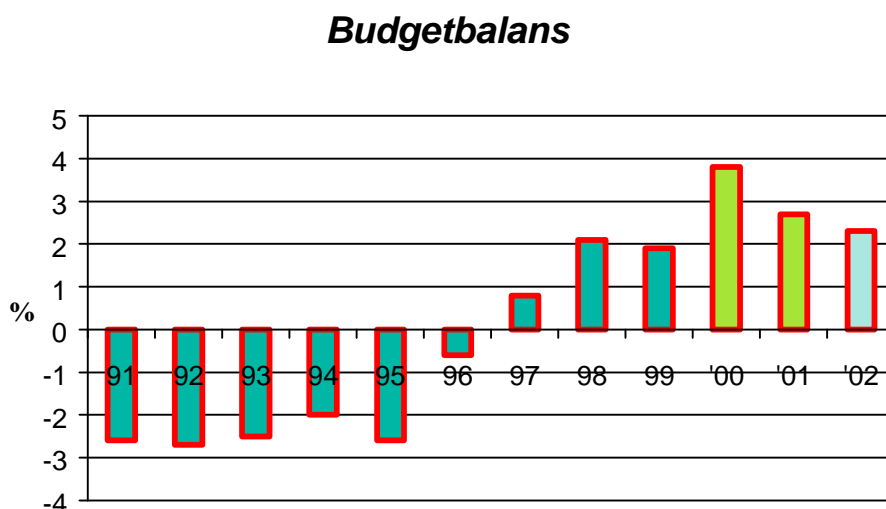
Irland är således starkt beroende av utländska företag. Detta såväl när det gäller teknikimport som managementkunskaper och kapital. De företag som driver den ekonomiska utvecklingen är utländska. Majoriteten av exporten produceras av dessa företag medan de irländska i regel är mindre till storlek och ineffektivare. Beroendet av de utländska investeringar för en fortsatt positiv ekonomisk utveckling är därför stort. I en viss bemärkelse kan man säga att Irland inte gjort sig fri från sitt koloniala förflutna utan att det tagit en ny form.

Frågan är därmed vad som skulle hända om de utländska företagen inte längre beaktade det irländska företagsklimatet som gott. Skulle de kunna lämna landet lika snabbt som de kom? Enterprise Ireland (en myndighet som hjälper det irländska näringslivet) anser att det inte finns någon betydande risk för detta eftersom många amerikanske företag placerat sina europahuvudkontor i Irland. Dessutom anser de att de inhemska företagen har ökat produktiviteten betänkligt och därigenom blivit mer konkurrenskraftiga. Detta skulle innebära att beroendet av de utländska företagen skulle minska.

6.3 Offentliga finanser

Tillväxten har i det irländska fallet inneburit att de offentliga finanserna förstärkts markant som kan ses i diagrammet nedan.

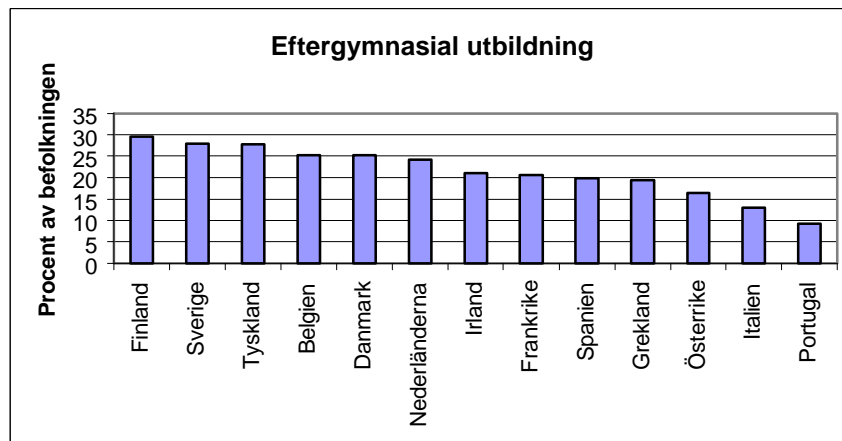
Diagram 30 – Budgetbalans

Källa: ESRI

Finanserna har gått från ett underskott på 8,2% av BNP 1987 till överskott på 3,9% av BNP 2000. Överskottet har främst använts till skattesänkningar och amortera av statsskulden. Den har minskat från 89% 1993 till 45% av BNP år 2000. Frågan är dock om det idag inte vore mer rationellt att investera överskotten i utbildning och inte minst i offentlig infrastruktur för att ge en kontinuerlig ekonomisk tillväxt. Det finns inte starka skäl till att strama åt finanspolitiken om det samtidigt finns behov av offentliga investeringar. Irland har inte högre utbildningsnivå än andra EU-länder, se diagram nedan.

Diagram 31 – Eftergymnasial utbildning

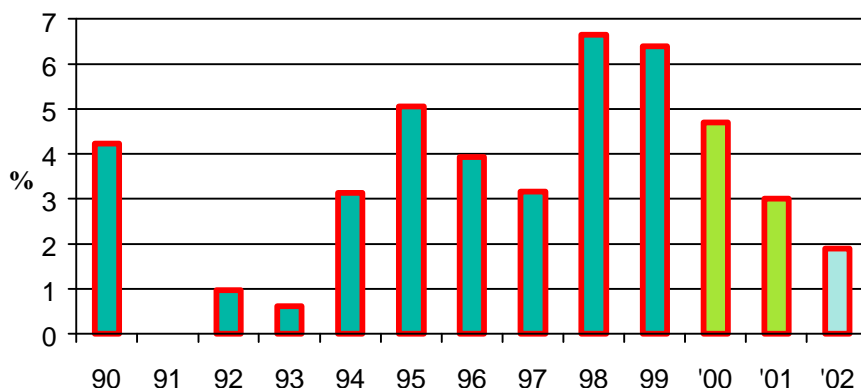

Källa: OECD

Det finns därmed ett behov av utökade satsningar på utbildning för att nå samma nivåer som till exempel Sverige. Irland har en hög andel ungdomar som flyttar ut och in i Irland. Cirka 10% av de irländska studenterna studerade 1997 i Storbritannien. En utökad satsning på utbildning skulle innebära att ungdomarna kunde utbildas i Irland.

Avtalen mellan regeringen, arbetsgivarna samt arbetstagarerna har inneburit att löntagarna kompenseras för låga löneökningar med skattesänkningar. Detta kommer endast att fungera så länge som det finns ett överskott i skatter som kan användas för att öka löntagarnas reallöner. Ökningstakten i sysselsättningen är på väg att stanna av eftersom arbetsmarknaden börjar tömmas på kompetent arbetskraft.

Sysselsättningsökning

Källa: ESRI

Om inte inflödet av arbetskraft från utlandet ökar kommer skatteinkomsterna inte längre stiga i tillräcklig grad för att ge utrymme för skattesänkningar. Dessa har finansierats av att fler irländare arbetat och därmed ökat statens inkomster samtidigt som utgifterna för arbetslösa minskat. Om löntagarna inte kan kompenseras med skattesänkningar kommer inflationstrycket i den irländska ekonomin att öka.

6.4 Sverige forfarande rikare än Irland

Frågan är hur de irländska framgångarna skall värderas ur välfärdsynpunkt för invånarna i Irland. Genom den höga andelen utlandsägande i Irland skiljer sig den redovisade BNP kraftigt från irländarnas samlade disponibla inkomster (GNP). Omkring en femdel av det som produceras i Irland konsumeras i andra länder i och med att GNP endast är 80% av BNP. Skillnaden beror på att BNP innefattar både företagsvinster som används i andra länder men också personer som arbetar i Irland men i praktiken lever i andra länder. Det innebär att BNP-studier kraftigt felkattar levnadsstandarden i vissa OECD-länder, se tabellen nedan.

GNP och BNP per capita 1999

BNP per capita		GNP per capita	
1 Luxembourg	39300	1 Luxembourg	38247
2 United States	33900	2 United States	30600
3 Norway	27600	3 Switzerland	27486
4 Switzerland	27500	4 Norway	26522
5 Iceland	27300	5 Iceland	26283
6 Denmark	26300	6 Denmark	24280
7 Canada	25900	7 Belgium	24200
8 Ireland	25200	8 Japan	24041
9 Netherlands	25100	9 Austria	23808
10 Austria	24600	10 Canada	23725
11 Japan	24500	11 Netherlands	23052
12 Australia	24400	12 Australia	22448
13 Belgium	24300	13 Germany	22404
14 Germany	23600	14 France	21897
15 Sweden	23000	15 Finland	21209
16 Finland	22800	16 United Kingdom	20883
17 United Kingdom	22300	17 Sweden	20824
18 France	21900	18 Italy	20751
19 Italy	21800	19 Ireland	19180
20 Spain	18100	20 Spain	16730
21 New Zealand	18000	21 New Zealand	16566
22 Portugal	16500	22 Portugal	15147
23 Korea	15900	23 Korea	14637
24 Greece	14800	24 Greece	14595
25 Mexico	8100	25 Mexico	7719

Källa: Världsbanken och IMF

Utifrån denna tabell är det klart att diskussionen om att Sverige halkat efter Irland ekonomiskt måste nyanseras. Måts levnadsstandard med konventionella BNP-mått så har Irland en högre levnadsstadgad men med ett GNP mått så tappar Irland 11 positioner och hamnar bakom Sverige. Sverige tappar två platser främst beroende på betalningar av utlandsskulden. Det välstånd som den ekonomiska utvecklingen sedan 1987 har skapat har således inte kommit Irlands invånare till del i samma grad som BNP per capita måttet säger. Den keltiska tigern är kanske inte så farlig som den verkar vid en första anblick.

Enligt Irlands riksbank innefattar BNP vinster från multinationella företag som inte härstammar i Irland. Eftersom vinstskatterna är låga väljer dessa företag att plocka ut vinsterna där istället för i landet där produktionen sker. Detta medför att Irlands relativt Sverige höga BNP per capita innehåller "luft" som inte är förknippad med den irländska ekonomin. Företagens vinstmaximering leder därigenom till att Irlands rikedom överskattas.

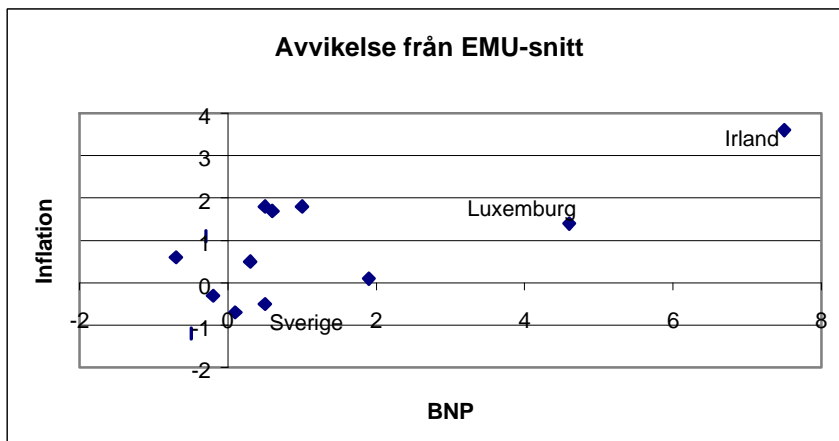
Frågan är hur väl rustad tigern är när det gäller att bemöta fienden i form av en lågkonjunktur. Det offentliga välfärdssystemet är inte tillräckligt utbyggt för att kunna hantera en plötsligt hög arbetslöshet. Hushållen i Irland har ett högt sparande, 10,6% av inkomsterna jämfört med 2,1% för svenska dito (Oecd 2000). En förklaring till detta kan vara att de irländska offentliga välfärdssystemen inte är tillräckligt utbyggda. Hushållen söker trygghet och är tvungna att spara av sina inkomster för att nå denna trygghet. Det kan mycket väl bli en hård landing med stora sociala problem som följd. De låga löneökningarna kräver fortsatta skattesänkningar och om dessa inte sker kommer de med en stark position på arbetsmarknaden kräva löneökningar. Arbetslösheten kommer då att stiga ytterligare och lågkonjunkturen förvärras.

6.5 Olika inflationstakter inom EMU

Innebär medlemskap i EMU att en ekonomi är helt låst till en rigid och stel struktur där alla växer lika mycket och inflation är lika hög?

Ett sätt att svara på frågan är att se på utvecklingen i EMU. Där växer länderna idag olika snabbt. Utan en perfekt konvergens inom EMU så är det troligt att regioner alltid kommer att växa olika snabbt. Inflationen och tillväxttakten varierar till exempel mellan olika delar av Sverige. I USA är variationen den ekonomisk utvecklingen påtagligt mellan delstaterna. Kalifornien och andra av de så kallade solstater har under vissa perioder växt mer än till exempel New England. Diagrammet nedan visar avvikelserna, gällande inflation och tillväxt, från EMU-snittet som de enskilda medlemsländerna och Sverige uppvisar. Ett par länder uppvisar en stor diskrepans jämfört med EMU-snittet, främst Irland och Luxemburg.

Diagram 33 – Avvikelse från EMU-snittet

Källa: Economic Outlook samt egna beräkningar

I debatten om EMU har det framställts som om det inte skulle vara möjligt att delta i en valutaunion om man har en avvikande ekonomisk utveckling från de andra. Detta måste ses som ett förenklat påstående.

Till att börja med så finns det samtidigt anledning till en viss optimism efter konvergensprocessen som föregick bildandet av EMU. Den hårdhänta ekonomiska politiken i syfte att sänka inflationen och att stärka statsfinanserna under 1990-talet innebar att sysselsättningen sjönk dramatiskt i olika delar av Europa. Ekonomer uttryckte därvid stor pessimism om nivån på jämviktsarbetslösheten och menade att avreglering av arbetsmarknaden var nödvändig för att få ner den. I Sverige har detta dock kunnat ske utan att arbetsmarknaden avreglerades. Även Irland har samma regleringsgrad nu som i slutet av 1980-talet, de har emellertid hela tiden haft en betydligt mer avreglerad arbetsmarknad (Oecd 1999).

Regleringsgrad, skala 1-6 där 1 är avreglerat

Regular procedural inconveniencies		
	Late 1980s	Late 1990s
Ireland	2	2
Sweden	3	3
Notice and severance pay for no-fault individual dismissals		
	Late 1980s	Late 1990s
Ireland	0,8	0,8
Sweden	1,7	1,6
Difficulty of dismissal		
	Late 1980s	Late 1990s
Ireland	2	2
Sweden	3,8	3,8
Overall strictness of protection against dismissals		
	Late 1980s	Late 1990s
Ireland	1,6	1,6
Sweden	2,8	2,8

Källa: Employment outlook 1999

Råden att avreglera arbetsmarknaden genom att ta bort arbetsmarknadens regelsystem verkar således inte vara en förutsättning för sänkt jämviktsarbetslöshet eftersom utvecklingen kunnat vändas i Sverige utan denna så kallade nödvändiga åtgärd.

I flera av EU-länderna pågår en utveckling med stigande förvärvsfrekvens och sjunkande arbetslöshet. Nederländerna som tidigare var det land som hade lägst arbetslöshet men också hade lägst sysselsättningsgrad har nu en ökat sysselsättningsgraden från 59% 1991 till 66% 2000. Men denna återhämtning har inte skett i samtliga länder. En rad länder som Tyskland och Frankrike har inte minskat sin arbetslöshet i samma grad. Irland hör till de länder som mycket påtagligt minskat arbetslösheten och ökat sysselsättningen. I ekonomier med ökande kapacitetsutnyttjande ökar till en följd efterfrågan på arbetskraft. Detta leder till att sysselsättningen minskar och trycket på inflationen ökar då samtidigt. Ett skäl till att arbetslösheten kunnat minska utan att inflationen ökat i många länder är att jämviktsarbetslösheten sjunkit.

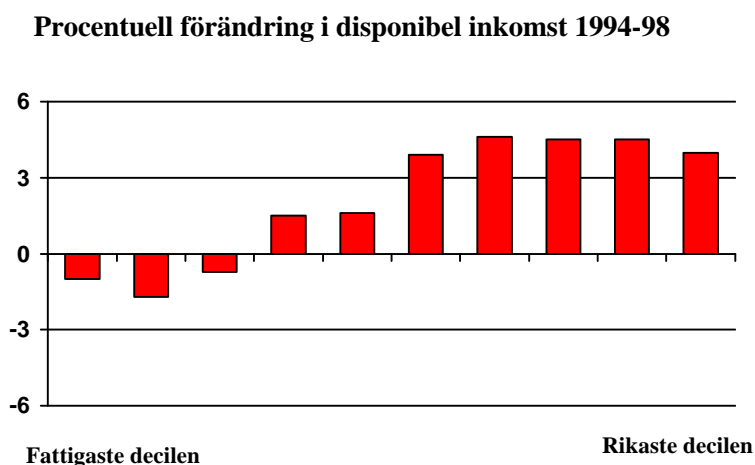
6.6 Arbetslöshet och inkomstfördelning

Arbetslösheten i Irland har gått ned från 17 procent till knappt 4 procent. Men är siffrorna lika bra som de verkar? Den totala arbetslösheten dvs när åtgärderna är inkluderade är ca 6 procent vilket är ungefär samma nivå som den svenska. Dessutom är sysselsättningsnivån lägre i Irland än i Sverige eftersom färre kvinnor arbetar.

Den låga utbildningsnivån hos de längst ned i utbildningsfördelningen kompenseras inte av låga lönekostnader i länder som Sverige. Detta innebär att sysselsättningsgraden bland lågutbildade är högre än i länder med en mer solidarisk arbetsmarknadsregim. Sveriges sysselsättningsgrad är högre för denna grupp av arbetskraft. Irlands totala sysselsättningsgrad är således lägre än Sveriges. Den totala arbetslösheten är lika hög. Men när inkomstskatten på Irland sänks från 58 till 42 procent som högsta marginalskatt så innebär det att skattekillen för arbete påtagligt har minskat. De låga skattenivåerna på 22% för inkomster upp till Det är billigare än i andra länder att anställa lågutbildad arbetskraft.

Den ökade sysselsättningsgraden har medfört att inkomsterna har stigit dramatiskt sedan 1987. Ökningen har dock inte varit lika stor för alla, inkomstspridningen har enligt ESRI ökat. Dessutom har de genomförda skattereformerna pådrivit denna utveckling genom att de gynnat höginkomsttagarna mest. De som har lägst inkomster har haft lägre procentuella inkomstökningar än de med höga inkomster. Diagrammet nedan visar förändringen i disponibla inkomster mellan 1994 och 1998. Det visar tydligt att de tre fattigaste decilerna haft en negativ inkomstutveckling medan mönstret är det motsatta för de övriga sju. Detta visar på att inkomstskillnaderna ökar i Irland.

Diagram 34 – Procentuell förändring i disponibel inkomst 1994-98

Källa: ESRI

Om ett absolut fattigdomsmått istället används är minskningen i fattigdom tydlig. De som inte hade råd med sådant såsom nya kläder, två par skor samt en varm jacka har minskat från 33%

1987 till 13% 1998. Sammanfattningsvis kan därmed sägas att den relativa fattigdomen på Irland ökar medan den absoluta minskar. Kyrkans välgörenhetsinstitution i Irland säger att det finns fler fattiga och växande drogproblem och fler som lever utanför samhället. Klyftorna växer dessutom mellan stad och land eftersom den ekonomiska utvecklingen främst gynnat Dublin. Enligt den näringspolitiska myndigheten Enterprise Ireland ökar skillnaderna i regionala inkomster.

Helt centralt är om arbetslösheten i Irland minskat på grund av att det finns en betydande flexibiliteten i ekonomin. Sverige utgör i mångt och mycket Irlands motsats med en kompensationsgrad för inkomstbortfall på ca 80 procent och socialbidragsnivå på ca 70 procent av tex en undersköterskas lön. Den irländska minimilön är på väg att höjas till 5 pund timman dvs 200 pund i veckan. 73 pund i veckan är arbetslöshetsersättning för ensamstående ca 25 procent av 280 pund som är genomsnittinkomsten för en industriarbetare.

Arbetslöshetsersättningen bygger på ett system med olika tillägg för lån hälsovård och barn. Det finns inte någon vanlig förtidspension och sjukersättning ligger på samma nivå som arbetslöshetsersättningen dvs 73 pund. Socialpolitiken och a-kassan är konstruerad så att stora marginaeffekter uppstår genom att bidragen bortfaller när man tar ett jobb. Irland uppvisar därmed ett helt annat socialförsäkringssystem än vad Sverige har.

6.7 EMU - möjligt med olika politik

Att delar av ett valutaområde växer olika snabbt innebär inte automatiskt att det är ett större inflationstryck i dessa delar än andra enligt Blanchard (2000, s.3). Om däremot den faktiska produktion överstiger jämviktsproduktionen kan problem uppstå. Detta är fallet för två länder i EMU, Spanien och Irland, som hämtar in försprånget gentemot Europas ledande nationer.

Ett grundläggande problem inom EMU är hur ekonomier med en snabb tillväxt skall kunna växa och ha en högre prisstegringtakt än mer mogna länder. Enligt Balassa Samuelsson effekten leder större produktivitetsökningar i den del av ekonomin som handlas på världsmarknaden än den som inte gör det till att inflationstrycket stiger (Blanchard 2000, s.5-6). Denna effekt är särskilt stark i länder som börjat på en låg utvecklingsnivå men som växer snabbt, catch-up länder.

Ett lands ekonomi kan delas upp i två sektorer, dels den skyddade sektorn (s-sektorn) och dels den konkurrensutsatta sektor (k-sektorn). Inflationen bestäms av den nominella löneökningen subtraherat med produktivitetsökningen i båda dessa sektorer. I ett land som Irland är produktiviteten högre i k-sektorn än i s- sektorn. Detta eftersom mycket utländskt kapital och kunnande har kommit in här. Eftersom arbetskraften är rörlig kommer de att söka sig till den sektor med högst löner. Detta innebär att löneökningarna måste vara lika stora i båda sektorerna. Eftersom produktiviteten är betydligt lägre i s-sektorn kommer inflationen att stiga. Detta eftersom de får samma löneökning som k-sektorn även om de har en betydligt lägre produktivitet.

Det ökande inflationstrycket kan utjämnas genom tre mekanismer: appreciering av växelkursen, prisökningar eller finansiell åtstramning. Eftersom Irland inte har någon möjlighet att appreciera växelkursen återstår två avlastningsinstrument. En inflation högre än

EMU-snittet skulle innebära en appreciering gentemot omvärlden och minska den utländska efterfrågan på irländska produkter. En finansiell åtstramning skulle däremot dämpa den inhemska efterfrågan. Vad som, enligt Blanchard, avgör var inflationstrycket skall tas ut är varifrån efterfrågetrycket kommer. Kommer efterfrågan från utlandet bör inflation över EMU-snittet tillåtas och om den kommer från den inhemska marknaden bör finanspolitiska åtstramningar användas. I Irlands fall rekommenderas en högre inflation än EMU-snittet för att återvända till jämviktsproduktionsnivån.

Är medlemskap i EMU en stel och rigid konstruktion som tvingar fram en ekonomisk konformism. Nej. EU tillåter skattekonkurrens, högre inflation och risker för finansiell instabilitet. Det är märkligt att ECB accepterar den kreditökning som sker i Irland eftersom den kan hota den finansiella stabiliteten.

Varför accepterar ECB och EMU-länderna att en del länder har högre inflation än snittet? Trots allt innebär att den sammanlagda inflationen i EMU ökar vilket tvingar upp räntan. Det finns två olika förklaringar till detta:

- Ur rent ekonomisk synvinkel är det tyngsta skälet till att mindre länder, såsom Finland och Irland, tillåts ha högre inflation att den sammanlagda påverkan på EU:s KPI är liten. Det viktiga är att Irland håller sig inom målområdet gällande statsskuld som andel av BNP och budgetunderskott. Så längre landet sköter sig exemplariskt inom dessa områden kan EU ha överseende med att inflationen är högre än målet.
- Den viktigaste politiska orsaken är dock troligtvis att det inte finns några formella sanktionsmöjligheter mot Irland. Detta eftersom stabilitetspakten endast omfattar statsskuldens andel av BNP och budgetunderskott. Därigenom finns inget annat påtryckningsmedel än gruppträck från EU:s sida. De övriga länderna har redan använt det tyngsta påtryckningsmedel de har, nämligen offentliga rekommendationer.

Blanchard anser att EMU-länderna nu måste ändra ståndpunkt och upplysa medborgarna om att inflation inte alltid är huvudfienden utan till och med kan vara nödvändig i vissa fall. Detta för att kunna dämpa tillväxten i ekonomier som går mot överhettning såsom Irland.

För Sverige innebär detta att ett EMU-inträde inte automatiskt innebär att inflationen måste vara densamma som EMU-snittet. En gynnsam tillväxt måste därför inte kvävas av inflationsbekämpning. Om Sverige gick in i EMU idag skulle vi ha en undervärderad krona, vilket skulle innebära att det fanns ett apprecieringstryck gentemot kronan. Om en högre inflation än målet tillåts för att genomföra en nödvändig appreciering skulle ekonomin kunna återvända till jämvikt.

Lärdom: EMU behöver inte vara detaljstyrt och skillnader mellan länderna bör tillåtas.

6.8 Till sist

Vad kan då Sverige lära av exemplet Irland? Det är två små och öppna ekonomier i periferin av EU där ett av länderna ingår i ett överstatligt valutaområde. Båda länderna har haft en gynnsam ekonomisk utveckling de senaste åren med en sjunkande arbetslöshet och relativt hög tillväxt. Arbetslösheten har nått samma nivå, omkring 6% genom två olika metoder. I Sveriges fall har moroten spelat en nyckelroll medan piskan har gjort det i Irlands fall. Båda

har haft ett visst mått av samförstånd mellan parterna på arbetsmarknaden. Följande lärdomar anser vi oss kunna dra av vårt Irlandsbesök:

- Det finns ingenting mystiskt eller oförklarligt med den irländska tillväxten, det handlar inte om en avreglering av arbetsmarknaden eller ökad konkurrens. Förklaringarna till tillväxten är främst fyra:
 1. En undervärderad växelkurs
 2. En stor arbetskraftsreserv
 3. Strukturomvandling, från jordbruk till service
 4. De nationella samarbetsavtalen
- Om den senaste tiden inneburit goda tider för Irland finns det mörka moln i horisonten. Löneökningarna verkar vara ur kontroll och dämpas inte längre effektivt av samarbetsavtalen. Detta visar att samarbetsavtal är extremt svåra att bevara när någon grupp har mycket att tjäna på att bryta dem. I längden är därför sådana avtal inte hållbara.
- Det finns dessutom en risk för att den negativa realräntan och de snabbt stigande fastighetspriserna riskerar att leda till en finanskris.
- Fattigdomen är fortfarande ett stort problem i Irland och inkomstskillnaderna har ökat trots den ekonomiska tillväxten. Detta visar att det i de liberala samhällena inte räcker med full sysselsättning för att förbättra levnadsstandarderna för alla. Människorna med de lägsta inkomsterna har haft en negativ inkomstutveckling de senaste åren.
- Bristerna i infrastruktur visar på faran med att lägga de offentliga resurserna på privat konsumtion i form av skattesänkningar istället för på investeringar. Alla som varit i Dublin kan vittna om den växtverk som staden lider av med sin underdimensionerade infrastruktur. För en långsiktig tillväxt krävs det att ett lands infrastruktur och utbildning har tillförts resurser i ett tidigare skede.
- Irland är dessutom ett avskräckande exempel när det gäller vad som händer med miljön i ett samhälle som är redo att köpa tillväxt till vilket pris som helst.
- Den ekonomiska tillväxten har dessutom medfört en rad förändringar i det irländska samhället. Normer och värderingar har förändrats. Kvinnornas inträde på arbetsmarknaden har inneburit att deras ställning i familjen har förändrats. I många fall kvarstår dock deras ansvar för hemmet, vilket leder till en orimlig arbetsbörda. Kyrkan tappat sin roll som normsystem och istället är det kommersialismen som dikterar normerna. Missbruket av alkohol och narkotika har ökat i samhället.
- Den ekonomiska tillväxten har haft en liten men ändå positiv inverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män. Det är främst den ökade sysselsättningsgraden bland kvinnor som varit positivt. Lönerna för kvinnor är emellertid 16,5-17,5% lägre än hos männen. Många hinder mot ett mera jämlikt samhälle kvarstår dock. Sambeskattningen innebär att marginaleffekterna blir väldigt höga när kvinnan skall återgå till arbetslivet efter barnledighet. Dessutom saknas en fungerande barnomsorg vilket försvårar att båda föräldrarna deltar på arbetsmarknaden.

Klart är att Irland har varit framgångsrikt när det gäller ekonomin de senaste åren men frågan är i vilken grad och till vilket pris. Kanske är det så att framgång föder dumhet eller i alla fall dumdriftighet.

Källförteckning

Barry Frank (ed), 1999, *Understanding Ireland's Economic Growth*, Mac Millan press Ltd, London

Bradley et al, 1993, *Stabilization and Growth in the EC Periphery. A study of the Irish economy*, Avebury, England

Callan Tim och Nolan Brian, 1999, *Income Inequality in Ireland in the 1980s and 1990s*, i Barry, 1999

Central Statistics Office, Ireland

European Commission, 1998, *Social Protection in Europe, 1997, Office for Official Publications for the European Communities*, Luxembourg

Fitz Gerald John, 1999, *Wage formation and the Labour market*, i Barry 1999

Förster Michael F et al, 2000, *Trends and driving factors in income distribution and poverty in the OECD area, Labour Market and Social Policy - Occasional papers no. 42, Directorate for education, employment, labour and social affairs*, Paris

Hellman Jonas och Maria Rankka, 1999, *Irland - den globala ön*, Timbro, Stockholm

Honohan Patrick, 1999, *Fiscal Adjustment and Disinflation in Ireland: Setting the Macro Basis of Economic Recovery and Expansion*, i Barry (1999)

Irland, 2000, Utrikespolitiska institutet

Jacobsen John Kurt, 1994, *Chasing Progress in the Irish Republic. Ideology, democracy and dependent development*, Cambridge University Press, Cambridge

NUTEK, 1999, *Utlandsägda företag*

OECD economic surveys

Sweeney Paul, 1998, *The Celtic Tiger. Ireland's Economic Miracle Explained*, Oak Tree Press, Dublin

Irland, 011800, Utrikesdepartementet

Vogel J, 1997, *Living Conditions and Inequality in the EU*, Eurostat Working Papers E/1997-3

Walsh Brendan, 1999, *The Persistence of High Unemployment in a Small Open Labour Market: The Irish Case*, i Barry (1999)